

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT
FELELŐS SZERKESZTŐ

VICSAY LAJOS

állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Április

Babay József: Mese két könnyről. (Vers). — Szent István halálának kilencszázados évfordulóján. — Ünnepi beszéd Anyák Napjára. — Móra István: Édesanyámnak. (Vers.) — Simándi Béla: Akinek anyja van. (Vers.) — Ünnepi beszéd Hősök Napjára. — Palasovszky Béla: Magyar hősök. (Vers.) — Ünnepi beszéd Szent István évfordulóra. — Hajmássy József: Tanítások — vázlatok. — Jártas Róza: Május királynője. (Élőkép Anyák Napjára.) — Mese délután. Az édesanya. Kelemen László: Anyák Napjára. (Vers.) Lőrinczy György: Anyák Napja. Pósa Lajos: Imádság. (Vers.) Balázs Győző: Az én anyám. (Vers.) — Jártas Róza: Magyar csillagok. (Anyák Napjára alkalmas színmű 3 felvonásban.) — várdótfalvi Salamon László: A negyedik parancs. (Gyermekszinjáték a tatárjárás korából, 3 felvonásban.) — Jártas Róza: Szent István királyunk. (Szavaló kar).

1938

IV. évfolyam.

4. szám.

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária utca 5.

Szerkesztőség: Madách utca 17.

Előfizetési ára egy évre 6 pengő

1938 április 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17.

Mesc két könnyről

Két könnycsepp egyszer messzegördült,
És vándoroltak szóltanul.
A csillagok figyelték őket
S fűszálacskák a hó alul...

És mentek, mentek, mendegéltek,
Bejártak várost és falut,
Virrasztott fénylőn az egyik,
Mikor a másik elaludt...

Egy éjszakán, gyémánthegey ormán
A két kis könnycsepp egybefolyt...
Ott tudtam én meg: ez a két könny
Az édesanyám könnye volt...

Egy sóhaj szállott éppen arra:
„Ne fázzatok hát többet itt!”
Szóltam és a sóhajra tettem
Az édesanyám könnyeit.

És szállt a sóhaj messze, messze,
Az égig szállott föl velük,
Honnét a hold küld halkuló fényt
S a csillagok édes derüt...

És én csak néztem, néztem őket.
S befont a hús éj illata, —
— Ma már az a két egybefolyt könny
Az egem legszebb csillaga...

Babay József.

Szent István halálának kilencszázados évfordulóján

Ha visszaszállunk a 900 év előtti időkbe, Szent István, királyunk uralkodásának esztendejébe, a magyar államot a szent király által lerakott fundamentumon álló friss építményként találjuk. A szentistváni gondolat éppen hogy csak szárnyat bontott még, de már örökérvényű igazságként, utmutatóként jelölte meg a magyar jövődő útját. Hirdette, hogy a magyar nemzei csakis úgy tudja szerzett hazáját a Duna-völgyben megtartani, csak úgy lesz képes nemzeti létét biztosítani, ha teljes meggyőződésével a krisztusi tanok alapjára helyezkedik s beleolvad a nyugati kulturaközösségbe és ha koronás királyának vezetése alatt egységes, összetartó, szétbonthatatlan nemzetté kovácsolódik. Így tarthatja meg és birtokolhatja a Szent István király által kitűzött országhatárokat.

Valóban, ez a szentistváni gondolat adott erőt a magyar nemzetnek arra, hogy kilenc századon át máig fennmaradjon.

Az első magyar király nem a mulandósággal számolt, hanem a jövőbe tekintett és arról gondoskodott, hogy az Árpád nemzetiségéből származó magyarok Európa közepén szilárdan megépített, szilárd alapokra helyezett országot alkossanak.

Ezért a jövőért vállalta magára kortársai ellenszenvét s viselte az utókor megnemértését.

Szent István király nem tudott oly közel férközni a magyar szívekhez, mint történelmünk annyi más népszerű hőse, dicsőséges királya. Mert amíg Szent Lászlóban a magyar hadak dicsőséges vezérét, a legendás lovagkirályt tiszteljük ma is; a három tenger vizében fürdő magyar nagyhatalom soha többé el nem ért hatalmának képviselőjeként Nagy Lajosot tekintjük, Szent István király sulyos és komor alakjával legfőljebb az észre, de nem a szívekre vetette sugarát a messze múltból.

A magyar védelmi politika és katona-hőisének ma is Hunyadi Jánost valljuk, a szabadság legtisztább eszményképét Rákóczi Ferencben hisszük megtestesülve, Szent István nem került világnézeti és politikai irányok lobogóiára, tisztelete sohasem volt olyan átütő erejű, mint említették, mert hatása nem a szíveket, hanem a tiszta értelmet tekintette talájának.

Első szent királyunk valóban több volt egyetlen eszme vagy irányzat, törekvés képviselőjénél. Benne azóta is az egyetemes magyar gondolat szimbólumát látiuk, aki Kelet és Nyugat határán állia rendületlenül az örök vártát.

Ezért az átfogó gondolatért lett minden korok követésre méltó eszményképe.

A középkori magyarság legendás hőroszát, az első és legmagyarabb uralkodóház családalapítóját, névadó hősét, a nemzet

sejtelmes törvényhozóját, a nép szentéletű apostolát látta és tisztelte benne. Ez a misztikus tekintély szállott rá koronájára, s így lett Szent István koronája a magyar nemzettest és közösségi akarat töretlen fényű szimbolumává.

Ennek köszönhetjük, hogy a magyar Szent Korona tisztelete soha nem halványult fényében s az új dinasztiák Szent István Koronája kultuszának felelevenítésével és erősítésével támasztották alá a maguk tekintélyét.

A hitegység helyreállítására vágyakozó magyarság Szent István egyik nagy gondolatát, a Regnum Marianum alapítóját szólítja benne, mivel ebben látja a háromfelé szaggatott testű s kétrészen hasadt lelkű magyar nemzetállam utolsó mentségét, az egyetlen nagy és átfogó nemzettefenntartó eszmét.

A századok folyamán ez a tudat él a magyar lelkekben, hol felragyogva pompájában, hol elhalványulva, a szenvedések, megpróbáltatások idején. Szent László Szűz Mária választott vitéze. Neki köszöni győzelmeit Hunyadi János, hogy aztán a következő századokban egyre jobban halványuló fénye újra lángra kapjon a XVI.—XVII. században, a magyar történelem legvigasztalanabb idejében. A Regnum Marianum eszméje szinte közjogi jelentőségűvé lesz s szemléletébe a legkülönbözőbb műveltségű és koru magyarok kapcsolódnak belé. És felhangzik az édes emlékeztető oktatás is: „Boldogok lesztek magyarok, hogyha Szent István testamentumára reáemlékeztek.”

Ugy vélik, hogy minden baj és szenvedés, mely a magyarságot éri, onnan ered, hogy elfordultak az ősök Patrona Hungariae tiszteletétől. Zrinyi Miklós előljárt Mária tiszteletében: ez volt az ő muzsája. Erdély protestáns-török elszakadására felelet az egységesítő gondolat: ez itt mind egy ország. Mária országa s ebben a gondolatban fog egykor fölszabadulni és egységessé lenni a nemzet.

Ez volt a nagyszerű irredenta, ebben a máriás gondolatban élve nem tudott soha belenyugodni a magyar lelke az ország földarabolásába.

Van-e még nemzet, amely így magának foglalta le Nagyszonyát, égi Anyját? Az ország fölszabadításának és ujjaépítésének nagy munkája is állandó tisztelete és égisze alatt történik. BUDA nevéből monogrammot csinál a kor: Beata Virgo Dabit Auxilium. (A Boldogságos Szűz segíteni fog.)

Eszünkbe jut itt Prohászka feledhetetlen mondása: „Minden, ami szent, nemzeti lett egykor nálunk; s minden, ami nemzeti, szent lett. S mikor megkeresztelt bennünket az Ur apostolai: Szent István és Adalbert által, Keresztanyául Szent Királyunk magát a Boldogságos Szűzet jelölte ki, hogy Ő legyen a nemzet Anyja, oltalmazója és Patrónája.”

Forduljunk vissza mi is első szent királyunkhoz és lássuk

benne a magyar eszme, erő és reménység megszemélyesítőjét.

Mi a szentistváni lélek?

Hóman Bálint szavaival felelhetünk meg rája. A magyar öntudat, a krisztusi hit és a nyugati szellem szétbonthatatlan összessége.

Mi a szentistváni kultúra?

A magyar hagyományt, a katolikus vallást, az európai művelődés elemeit felbonthatatlan egységbe összefoglaló keresztény magyar művelődés.

Mi a szentistváni gondolat?

A magyar nemzet biztonságos elhelyezkedésének és zavartalan életének biztosítása a Kelet, Délkelet és Nyugat művelődési és politikai erőinek ütköző pontján.

Mi a szentistváni politika?

Ennek a gondolatnak gyakorlati megvalósítása a Kárpátmedence politikai, gazdasági és kulturális egységének megteremtése, a nyugati közösségbe való bekapcsolódás és a nemzeti élet új formáinak kijelölése s a magyarság szellemi és politikai függetlenségének legteljesebb biztosítása.

Ezeknek eredménye lett a magyar nemzetállam, a magyar egyház, a keresztény magyar művelődés, a magyar faj, a magyar erő, a magyar szellem e három legnagyobb alkotása.

Szent István nemcsak nagy király, nemcsak bölcs alkotmányt adó uralkodó, a törvényhozást reális, igazi alapokra fektető uralkodó volt, hanem korának egyik legnagyobb egyénisége.

Az egykorú krónikások azt írták róla, hogy neve az egész világon elterjedt. Imre fiának ezt mondta: „Ugy uralkodjál, hogy mindenkinek a számára emberséges király légy! Gyűlölködés, erőszakoskodás, kevélység nélkül! Szelidségben, békességben, szegénységben, megfontolva, mert csak az alázat tud felemelni és a kevélység az, ami megaláz.”

Az a király, ki fiának ilyen oktatást ad, aki ebben az intelemben a saját lelkét így feltárja, valóban különleges egyéniség. Annakra különleges, hogy még ma. kilencszáz esztendő távolából is történetformáló ereje van a magyar népre. Valami különös, rajongó szeretettel nézi a magyarság Szent István képét. Olyan szentre tekintenek, akitől nagy kincset várnak. A mi magyar népünk becsületes, őszinte, kötelességét tudó jósága ez. Ez a nyakas, bizakodó, egymást megérteni nem tudó magyar, a lelke mélyén becsületes, tisztességes és jóságos.

Ez Szent István öröksége: a lélek a magyar népben.

Ezért történelmi erő Szent István ma és történelmi valóság a mi első szent királvunk.

Szent István királyunk, dicső magyar nemzetünknek alapítója és édes atyja, szenteld meg, áldd meg a te magyar népedet és magasztald fel édes magyar hazánkat...

Ünnepi beszéd Anyák Napjára

A Bibliából tudjuk, hogy „Nem jó az embernek egyedül, teremtsünk hozzá hasonlót” — mondta az Ur és megteremtette Évát, az asszonyt. A bűnbeesés után mindkettőjüket kiűzte a paradicsomból. Ádámot arra kárhoztatta, hogy arca verítékével keresse meg kenyerét, Évát pedig, hogy sok kinja és fájdalma legyen gyermekeivel. Tehát maga a jó Isten jelölte ki a nő munkakörét, mikor a gyermeknevelést tűzte céljául s ezzel kezébe tette le az emberiség sorsát, a Haza jövőjét, mert a honnak olyan fiai lesznek, amiket az édesanyák nevelnek számára.

Ennek dacára az ó-korban a nőnek megalázás, szomorúság jutott osztályrészül. Még az arab Mohammed is kizárta őket a templomból, sőt a másvilágon a paradicsomból is és csak annak kapuján kívül juttatott számukra helyet. Bár az asszony sokáig lenézett páriá volt, mint anyának mégis mindig, még abban az időben is tisztelet és becsülés járt, mert az édesanyák térdein fejlődik ki a világ legremekebb műve: az ember.

Róma és Görögország a Scipiók, Gracchusok, Camillus és a Marcellusok anyjának szobrot emelt, hőskölteményekben öröklítette meg nevüket, mert anyai kötelességüket nemcsak ismerték, de lelkük tisztasága, műveltségük és jó példájuk által kiváló honfiakká nevelték gyermekeiket. Az édesanyák iránti tisztelet minden korban és minden népnél megvolt. A gallok törvénye például így hangzott: „Védeld anyádat, hazádat és földedet!” A néger közmondás pedig azt tartja: „Inkább az életemtől foszszanak meg, mint gyalázzák az anyámat!”

Végre a kereszténység emelte méltó helyére, emberi méltóságra a nőt s benne az édesanyát. Az Isten-Anyá dicsőséges példáján kívül a szentek legendáiban számtalan édesanya nevével találkozunk, akik könny és ima által nyerték el az örökkévalóságot (Szent Monica, Szent Agoston édesanyja stb.)

A magyar történelem is igen sok kiváló édesanya emlékét őrizte meg. A sok közül is kiválik azonban Szilágyi Erzsébet, a Hunyadiak, s Zrínyi Ilona, Rákóczi Ferenc édesanyja. És bizony a nagy honfi nevével örökké él édesanyja neve is, mert tőle nyerte az első szikrát, mely őt naggyá tette.

Az édesanyák iránti szeretet a szívben fészkel. Eppen ezért mindnyájunk egyik legkedvesebb ünnepe lett az Anyák-Napja. Örömmel vállaljuk e napon a fáradságot, munkát, hogy az igazi szeretet ünnepévé varázsoljuk az évnek e gyönyörű napját.

Es most azt kérdehetné valaki, miért kell Anyák-Napját rendezni? Hogyan, hát olyan gyöngye lábon áll ma az emberekben az édesanya iránti szeretet, hogy külön propagálni kell már ezt is? És bár naponként rámutatunk az édesanyai szeretet önfeláldozó, önmagátadó felülmúlhatatlan szeretetre, igen, szükség van

arra, hogy ezen az egy napon különösen, ünnepélyesen is megemlékezzünk az édesanyai szív nagy, legtisztább szeretetéről. Szükséges ez a nap, hogy az édesanya és gyermeke kiemelkedjenek a hétköznapi szürke és egyszerű kereteiből s fennkölt lélekkel ölelve át egymást, észrevegyék egymás szeretetét, azt az érzést, amely édesanyját és gyermeket örökre összeköt.

Szükség van arra, hogy legyen egy nap az esztendőben, amelyen ünnepi keretek között hallja a gyermek, hogy az édesanyai szeretet különb minden más szeretetnél a világon. A barátság, szerelem talán időszakos, mint a tenger dagálya s apálya, vagy mint az időszakos források fel-feltörései; csak az édesanyai szív szeretete lankadatlan, kiapadhatatlan, amely önmagunkért szeret, önzetlenül. Megtépázhat bennünket az élet vihara, felsebezheti lábunk az élet göröngyös útja, elbukhatunk s a világ kiközösíthet magából; de mindig találunk egy meleg fészekre, hol ölelő karokkal várnak reánk; ahol szeretettel várnak s mindig kedvesen láttak vagyunk: édesanyánknál, aki akkor is édesanyánk marad, ha sorsunk a dicsőség magasába emelt, akkor is, ha a züllés posványában fuldoklunk. Az édesanya szíve gyermekéért dobban akkor is, amikor szeretettel simogat, de akkor is, ha szigorral fedd, vagy fenyt.

Ennek az édesanyai szeretetnek tehát szüksége van egyetlen napra a háromszázhatvanöt közül, mert bizony a mai kor nevelési szelleme és különösen a környezet káros hatása — mozi, színház, ujság stb. — elfelejtteti a gyermekkel azt a kötelező tiszteletet és hálaérzést, amellyel édesanyánknak tartozunk. Az édesanyai szeretet és tisztelet nélkül nincs tekintély, nincs tisztelet s mint oldott kéve szétbomlik a családi élet s ha ez is bekövetkezik, szétbomlik minden közösség, amit eddig jónak, szentnek tartottunk: haza, nemzet, állam is! S van-e a szeretetnél jobb kapocs a világon?

Bizony, az édesanya a ház ragyogó napsugara, önmagának szent feláldozója. Az ő mosolya áldja meg a ház nyugalma s milyen szomorú, siralmas hájlék az olyan, ahonnan hiányzik az édesanya derűs, összemelegítő mosolygása. Az angol regényíró, Dickens mondta, hogy az árva gyermeket két kézzel, — de kevés szeretettel nevelik. A nagy magyar költő, Szabolcska Mihály pedig ezt mondja az így nevelkedett gyerekekről:

„Mikor egy-egy romlott, semmi embert látok;
Aki magának is, másnak is csak átok,
Akinek soh'sincsen egy tiszta indulatja:
Sirassátok meg szegényt, mert — nem volt édesanyja!..

Édesanyámnak

Csendes alkonyat volt,
Ahogy hazaértem,
Áve Máriára
Harangoztak éppen.

Ültél a ház előtt
A régi kis padon,
Könnyekkel szemedben,
Sóhajjal ajkadon.

Letérdeltem eléd,
Közről néztelek.
Ugy eltévedt rajtam
Jóságos két szemed.

Kerested a régi,
Derült vonásokat,
Ragyogó szememet,
Nevető arcomat...

Az arcom oly törött,
A szemem sem ragyog;
Miről is tudtad meg,
Hogy a fiad vagyok?

A nagy kereszt alatt
Térdeljünk le ketten,
S mondjuk el, mint régen:
Hiszek egy Istenben...

Hazajöttem, anyám,
Beteg vagyok, lelkem...
Anyai szerelmed
Gyógyítson meg engem.

Taníts meg engemet
Még egyszer nevetni...
Taníts meg remélni, —
Taníts meg — szeretni...

Vigy el, ahogy régen,
Az első misére, —
Mutasd meg még egyszer
Az utat, az égre...

Ugy-e megvannak még
A glóriás szentek,
Akik énnálam is
Még többet szenvedtek?

Mutasd meg őrizóm,
Az Isten Bárányát,
Mondd, hogy — csókoljam meg
A feszület lábát...

Móra István.

Akinek anyja van

Ó, gyermekek, akinek anyja van,
Vigan dalolhat, élhet boldogan,
Áldva ejtse ki mindig a nevét
És csókolja meg áldott jó kezét.

Ila felzokogsz szomorú éjeken,
Ő rád hajol: — „Miért sírsz gyermekem?”
Könnyezik, hogyha könnyes a szemed,
S ha öröm ér, ő is örül veled.

De az árvára vajjon ki vigyáz,
Ha téli este üres lesz a ház?
És ha beteg, kis ágyánál ki van?
Ki kérdi tőle: -- „Hol fáj, kis fiam?”

Kitől kérdezze, hogyha itt a dél:
 — „Édesanyám, ma miért nincs kenyér?
 Ki marad velem itthon délután?...
 Ki varrja be, ha rongyos kis ruhám?”

Az árva vajjon kinek kesereg:
 — „Ma megbántottak a rossz gyerekek...”
 Bármit kérdez, rá — senki se felel,
 — „Jaj, Istenkém, anyámr mért vitted el...?”

Ó, gyermekek, akinek anyja van,
 Vigan dalolhat, élhet boldogan.
 Áldva ejtse ki mindig a nevét
 És csókolja meg áldott jó kezét.

Simándi Béla.

Ünnepi beszéd Hősök Napjára

Elérkeztünk újra az esztendőnek ahhoz a napjához, amikor a virágbaborult mező minden szépségét idehozzuk községünk hőseit jelentő emlékműhöz. Ennek a hónapnak legszebb vasárnapja lett az övék, akik nekünk a legdrágábbak voltak s akiket olyan mostohán elvesztettünk.

Ott messze, a Kárpátok oldalán, vagy a lengyel mocsarak vidékén, az Alpok kopár szikláin, vagy éppen a Dóberdón olyan derült az ég ma, mint itt, s gyöngye szellők simogatják a fűszálakat, virágokat, amelyek az ő porukból sarjadtak.

Pedig milyen fergeteg, milyen szörnyű istenítélet dult ott akkor, amidőn a halál, rombolás és pusztítás egyszerre százakat, ezreket aratott le közülök!

De ők megálltak ott rendületlenül, mert kötelességüket teljesítették a hazával szemben, amely életüket kérte.

Történelmünk legfényesebb napjai ujultak meg akkor, amidőn a tulerővel szemben, gyakran a siker minden reménye nélkül álltak s életüket adták egy nagy és szent eszméért: a Hazáért, amely szeretteiket védte, oltalmazta.

Éltek ők is békében, nyugalomban, a munka boldog éveiben. Itt éltek a családi körben, ennek a községnek voltak derék, szorgalmas, becsületes fiai, hogy azután, amikor a Gondviselés elszólitotta őket körünkől, ott is maradéktalanul teljesítsék kötelességüket, a halál tornácában.

Mi vitte őket oda, a messze idegenben lévő lövészárkokba? Rendíthetetlen hitük, meggyőződésük, vitte őket nagy kötelességtudásuk és a haza iránti forró, olthatatlan szeretetük.

Felidézzük most újra alakjukat s áldozunk szent emléüknek.

Rájuk gondolunk s fájdalom könnyein át nézzük jól ismert arcukat, hallgatjuk felénk szálló szavukat, mert nem szüntek meg élni ők, ha emlékezünk reájuk. Ha példaként állítjuk őket magunk elé, ha követjük az ő munkájukat s teljesítsük úgy, olyan hiánytalanul, olyan életre-halálra, ahogyan azt ők tették még az ellenség száz halállal leselkedő vonala előtt is.

Állítsuk magunk elé példának őket, ha kételkedünk már igazságunkban s elfog a kétség a feltámadás iránt. Tőlük kell megtanulnunk azt, hogy az a föld, amely ezer esztendőn át a mienk volt, s amelyért annyi drága hősünk áldozta életét, soha nem lehet más, — csak magyar! Tanuljuk meg tőlük azt az olthatatlan szeretetet, amivel ezt a magyar földet szerették a mi hőseink! Vagy lehet-e nagyobb, tisztább szeretet annál, amely kész életét is feláldozni hazája rögéért?

De állítsuk őket magunk elé példaként akkor is, ha belefáradva a napi gondokba, szenvedésekbe, fásultan gondolunk mindnyájunk édesanyjára, a magyar hazára. Ők megtanítottak az igazi hazaszeretetre is. A magyar mindig a hősök nemzete volt! Ezer év vérzivatar a tanunk erre! Megmutattuk a világnak, hogy soha, senki vagyónára nem áhitoztunk, de mindig egy emberként állottunk a zászló alá, ha a mienket akarták elrabolni! És ha a világ kételkedne ebben, hát odaállítjuk a mi hatszázezernél több vatanunkat, világháborus hősünket s így kiáltunk: Mutasd nekem még egy nemzetet, amely olyan ártatlanul került bele a világégés szörnű zivatarába, mint a magyar s mégis az adott szó szentségének ereje négy álló esztendőn át hívta el földünkről a legderekabb férfiakat, hogy azután soha többé ne lássuk őket viszont...

Mert a mi vértanuink, akik hazaszeretetükért haltak, nem szavaltak, nem szónokoltak ha szólította őket a haza, hanem azt keresték, hol a legirtózatosabb a háború pokla, hová kell igazán ember a gátra! Az ő cselekedetük valóban több volt egyszerű kötelesség teljesítésénél! Mert nem az a hős, aki csatát csatára nyerve győzelemittasan és diadalmasan tér haza hatalmas zsákmánnyal, elrabolt országrészekkel, — hanem az, aki a hazáért meg tudott halni is!

Ez az a hazaszeretet, amelyre ma nekünk szükségünk van!

Községünk hősei, titeket idézünk, reátok gondolunk most s kérjük a jó Istent, tartson meg kegyelmében benneteket továbbra is ott, azon a hozzátok legméltóbb helyen, ahová csak a csaták hősei juthatnak áldó jobbja mellett! De kérünk arra is, nézzetek alá elhagyott hazá-

tokra s esdjétek ki Égi Uratoktól azt a kegyet, hogy amiért ti meghaltatok, azt a hazát ne sujtsa már soká büntető haragja. Hiszen ismeritek a költő szavait: Megbűnhődte már e nép a multat s jövődőt...

Adjatok erőt a mi csüggedő akaratunknak, töltsétek meg lankadó hitünket a ti lángoló hazaszeretetekkel, hogy mindenben, a munkában és harcban, a kötelességteljesítésben és ha kell, — az önfeláldozó hazaszeretethen is méltó utódaitok lehessünk! Követni akarunk benneteket! Járnunk akarjuk az utat, amelyet ti rótatok s meg akarjuk mutatni a világnak, hogy hős apáknak hős fiai vagyunk!

Ti az egész Magyarország szabadságáért, függetlenségéért vívtatok meg száz halállal, nekünk, itt maradt árva gyermekeiteknek már ezeréves földünk sincs meg... Ó, járjatok közbe értünk, akik annyira árvák maradtunk utánatok, hogy jőjjön el végre az a jobb kor, amelynek ti voltatok az áldozathozói, s amelyért hiánytalanul megfizettétek már!

Mert rendületlen hittel valljuk mi is a költő szavát:

*Bilorlott prédán, rablott kincs jelett
Arnyékhalalma van a zsarnokoknak!
Azé a rög, ki érte összeroskadt
És benne édes álmod szendereg!*

Magyar hősök

Magyarok voltak... Vészek árján szállfák,
A világ harcát rendületlen állták.

Magyarok voltak... Bátrak és kemények,
Szivükben hit, az ajkukon ének.

Magyarok voltak... Mentek, egyre mentek,
Legendák szárnyán szálló regimentek.

Egyfolytán napkeltétől napnyugtáig,
Mindig előre... Mentek mindhalálig.

Mentek, csak mentek... Soha meg nem álltak,
A vésszel és halállal cimboráltak.

Mentek, mentek és hulltak, egyre hulltak,
Idegen földre hangtalan borultak...

A csillagos ég volt a takarójuk...
Magyarok voltak, — ennyit tudni róluk...

Magyarok voltak... Mindhalálig mentek...
Legvitézebb vitézek... Hősök... Szentek!

Palasovszky Béla.

Ünnepi beszéd Szent István évfordulóra

Magyar Testvéreim!

Milyen felmérhetetlen öröm a viharos tengeren hanyódónak, aki kormánytört hajón ott tévelyeg hosszú idő óta a háborgó óceánon, ha végre, a kétségbeesés és végső kimerültség utolsó percében feltűnik előtte a világítótorony messzire elnyúló fénycsóvája. Milyen boldog érzés a halálküzdelemben ez a kis fényjel, amely a szabadulást, a megváltást, a biztos utat jelenti a halálráitelt hajó utasai számára.

A mai napok történelme is ilyen háborgó, viharoktól felkorbácsolt tenger, amelyen a kis hajók, országok és népek kormánytörőten, céltalanul bolyonganak, keresve az utat, amerre biztos révbe, kikötőbe vonulhatnak. A mi hazánk hajójának kormánya is eltörtött, eltörték Trianonban, amikor darabokra szaggatták Árpád apánk ezeréves országát, Szent István királyunk több, mint 9 évszázados államát. Ám ha visszatekintünk a régmúlt időkbe, ott látjuk 9 évszázad ködös távolában világító tornyunkat, első szent királyunkat, akinek alakja ma is hatalmas és messze világító, mint volt akkor, amikor lerakta örök időkre magyar államunk alapjait. Ha feléje fordulunk, most, halálának kilenc százados évfordulóján, olyannak tűnik élénk, mint a tengeren hanyódónak a világítótorony: utat mutat a jövőbe, célt a bolyongásba, biztonságot a bizonytalan tévelyegésbe. És kellett-e, volt-e nagyobb szükség utmutatóra, helyesen választott célra, s biztonságra a magyarnak, mint most, amikor magunkra hagyatva, egyedül igazságunk erejében bizva állunk itt árván, megtörtén azon a földön, amelyen ezer év óta magyarok lába döngött, s amelyen mindig magyar vér ömlött, ha Európa és a keresztény műveltség megvédéséről volt szó. Forduljunk hát vissza nagy államalapítónkhoz, tekiatsünk ma is töretlenül világító alakjára, s kérdezzük meg tőle, melyik az ut, amely visszavezet ahhoz az államhoz, amelyet ő alapított, s amelynek széleit erőszak tördelte le magának gazdag zsákmánnyul.

Ki volt Szent István király?

Államalapító. Árpád hazát foglalt a magyarság számára itt, a Kápatok által körülkoszorúzott gyönyörű medencében, de az európai népek műveltségébe, s velük egyenrangúvá Szent István király vezette, illetve fejlesztette. Mindez kilencszáz esztendővel ezelőtt történt. Ez a kilenc évszázad nem nagy a történelemben, de elég nagy ahhoz, hogy büszkén mutassunk rá, éppen mi, akiknek országát darabokra tépték olyan népek, amelyeknek alig félévszázados állami életük van! Mi kilenc évszázaddal igazoljuk igazsá-

gunkat, olyan kilenc évszázaddal, amely tele volt küzdelemmel, amit Európáért küzdöttünk, vérrel, amit az európai népek békéjéért ontottunk, tele volt verejtékkel, amit azért hullattunk, hogy megálljuk helyünket az európai népek között, hozzájuk méltón és tele volt könnyel, amit a minduntalan bennünket ért hálátlanság fakasztott szemeinkből.

Hol van a világon még egy nép, amely ekkora áldozatra termett, mint a magyar? Egy évezreden át álltunk itt, Európa kapujában s vigyáztunk arra, hogy a nyugati népek álmát meg ne zavarja a pogány mongolok, a barbár törökök öldöklő támadása. De minket nemcsak áldozatra teremtett a jó Isten, hanem erőt is adott az áldozat elviselésére, mert ahányszor elbuktunk a vállalt feladat végzése érdekében, mindannyiszor volt elég erő bennünk ahhoz is, hogy ismét talpra álljunk! Mi adta ezt az erőt a magyar lelkekbe? Az a tudat, hogy volt egy nagy, szent királyunk, aki az Isten Anyjának, a Boldogságos Szűzanyának különös védelmébe ajánlotta országát és népét, aki nekünk, magyaroknak édesanyánk lett s aki nem szünt meg könyörögni érettünk, valahányszor elbuktunk az igaz hit, s az igazság védelmében!

Ó, milyen jó visszagondolni az első szent király emlékére ma, amikor minden olyan változó és olyan bizonytalan. Szent István olyan országot alapított, amely egy évezred viharaival dacolni tudott, s megfogyva bár, de törve nem, ma is él! Vagy gondoljunk csak a szentistváni vármegyékre, amelyeknek alapjából mai vármegyerendszerünk kifejlődött. Igaz, nagyon megcsonkítva, nagyon megdézsmálva, de ma is él és hat Szent István kezének munkája: a magyar vármegye! Az ország határait is ő állapította meg s töltötte be annak téreit a szorgos munka és keresztény kultúra kincseivel. Ez az ország rendületlenül állott és áll azóta is. Milyen erős alapjának kellett lenni, hogy kibirta a tatárveszedelem szörnyű pusztítását, a török másfélszázados mindent romboló uralmát, amikor három részre szaggatva vérzett ez az ország, de kibirta a nyugati álnokságot is, amely minden áron darabjaira akarta tépni Szent István egy és örökre oszthatatlan országát! Kibirta valamennyi csapást és mindig talpra állott: mindig eggyé, egésszé lett! Miért? Mert első szent királyunk olyan erős, megdönthetetlen alapokat rakott állama alá, amely a keresztény műveltségen, a kereszténnyé tett magyarság megtörhetetlen erején épült, fölötte pedig őrangyalként Patrona Hungariae őrködik. Hát ezért megdönthetetlen Szent István királyunk hagyatéka, a magyar nemzetállam! Az ő alkotása nem évült el halálával, mint annyi más ország a világon, amely alkotóiával együtt sirba szállott. Az ő országa nem egy századra épült, hanem időtlen időkre, amíg hit lesz a magyarban és szeretet, mert ezt a kettőt biztosítja számunkra mennyei Pátrónánk különös védelme. Nagyon jól tudta első szent királyunk,

hogy állandót, örököt csak úgy alkothat, ha a maga emberi s véges erejéhez isteni erőt, isteni kegyelmet hív segítségül. Ez teszi széttörhetetlenné, elpusztíthatatlanná művét.

Hálatelt szívvel gondolhatunk reá, mert elmondhatjuk, hogy Szent István magyar nemzetállama a magyar faj, a magyar szellem és magyar erő legnagyobb alkotása, amelyhez foghatót többé nem tud végrehajtani.

Mi volt Szent István király?

Örök utmutatója népének, prófétája, aki alkotmányával, bölcs törvényeivel látva el a magyarságot, kijelölte népe útját a jövő évezredek számára. És amikor a nemzet ezen az úton járt, nyugodtan nézhetett a jövőbe, mert szerte az országban munkás és békés élet volt. De ha letért a kijelölt útról, mindig csak zavar, bukás és gyász járt nyomában, ami újra és újra visszatértette arra az útra népünket, amelyet az a Szent Jobb jelölt ki számunkra, amely az isteni gondviselés kegyelméből ma is ép és sértetlen!

Szent István tanított meg arra, hogy csak akkor és addig állhat fenn ez az ország, amíg teljesíti hivatását, amelyet itt, Kelet és Nyugat kapujában magára vállalt: azt, hogy felvéve a kereszténységet, lelkében élő hittel, elméjében a nyugati műveltség eszméivel álljon őrt a számára kijelölt nehéz helyen. A magyarság ezt a vártát csaknem ezer éven át becsülettel, önfeláldozással állta s ha most, esztelen kezek szétduzták e vártát, igen hamar be kellett látniok, hogy badar dolog volt szembeszállni egy olyan történelmi nagysággal, mint a mi első szent királyunk, akinek a jó Isten adott küldetést ezen a földön.

Megtanít bennünket arra is, hogy ennek az általa államá szervezett földnek minden porszeme szent és sérthetetlen, amelyből egyetlen se lehet büntetlenül elorozni. De amikor ezt a mi számunkra meghagyta, ugyanakkor értésére adta a világ népeinek is, hogy ennek a földnek, amelyet a Természet alkotó keze határolt eggyé, csak egy gazdája lehet, ha azt akarják, hogy a béke és nyugalom földje legyen! A természet alkotásai hosszabb időre készültek, mint a gyarló emberi kezek által kirajzolt térképek, dőreség tehát azokhoz nem alkalmazkodni!

De Szent István nemcsak meghagyta nekünk az általa államá szervezett hazát, hanem amikor úgy kívánta a helyzet, karddal kezében meg is védelmezte azt minden támadás ellen, történt az belülről, a pogány törzsfők részéről, vagy kívülről, amikor a németek nagyhatalmu császára, II. Konrád tört rá hadaival országunkra. A mi első királyunk nemcsak a kereszt, hanem a kard hőse is volt s megmutatta minden reánk törőnek, hogy büntetlenül nem emelhet kezét reánk senki e földön! Képessé tesz erre a saját erőnk és akaratunk, megsegít rá mindig ahányszor csak kérjük, Magyarország Nagyasszonya!

Kavargó, forrongó világunk zürzavarában lehet-e biztosab-

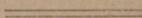

ra tekintenünk, mint Szent Istvánra, akinek alkotása — egy evezred bizonyága szerint — maradandó, biztos és megingathatatlan; követelhetünk-e mást, mint az ő útmutatását, amikor kijelölte számunkra az egyedül járható utat: a keresztiény magyar királyság fenntartását; tekinthetünk-e másra, mint az általa megadott célra: a békés munka és nyugodt állami élet fenntartásra a Kárpát-medencében, amely Nagyasszonyunk különös védelme alatt áll?

Ha követjük ezeket az útmutatásokat, akkor megtaláltuk a mi eligazító, tévelygésből kivezető világítótoronyunkat, s bármilyen küzdelembe kerüljön is az út, amíg nyugodt révbe érünk, nem kételkedhetünk annak elérésében!

Szent István királyunk, államunk nagy alkotója és alapítója, tekints le reánk mennyei hazából s hallgasd meg hívó, kereső szavunkat, amely innen, a mélyből sikolt feléd:

Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga?
 Ki voltál valaha országunk ispája ...
 Hol vagy István király; téged magyar kíván,
 Gyászos öltözetben teelőtted sírván ...

Tanítások — vázlatok

Összeállította: Hajmássy József áll. tanító.

Osztatlan iskola egy napi munkabeosztása.

8—8.30-ig:

Számolás — mérés

I. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A 13 fogalma és jegye.

Nevelői cél: Az értelem fejlesztése.

Szemléltető és egyéb taneszközök: 10 filléres, fillérek, ceruza, írka, gesztenye, rajz.

I. Előkészítés. 1. Kapcsolóismétlés. A gyermekek érdeklődési köréből vett feladatokon meggyőződöm arról, hogy a gyermekek tisztában vannak-e a négy alapművelettel a 12 körében.

2. Áthajlás. Számsorokat alkottatok. A számsort fölirom a táblára. Ki tudna 1-el tovább számolni?

3. Célkitűzés. Ma megtanulunk 13 körében számolni.

II. Tárgyalás. 1. Tárgyszámolás. A gyermekek előtt több tárgyból 12 van. Megszámláltatom. Tegyük hozzá 1-et! Mennyi lett? (Okadatolás. Hogyan lett 13? S i. t.) Majd más, a gyermek kezeügyébe eső tárgyat, taneszközt számláltatok meg s egészítem ki 13-ra.

2. 13 összetevése. (Csak a 10-en felüli összetevés lehetőségét szemléltetem.) Fillérekkel a következő számviszonyokat szemléltetem:

$$\begin{array}{rcccccc} 10 & 1 & 1 & + & 1 & = \\ 10 & 1 & + & 1 & 1 & = \\ 10 & + & 1 & 1 & 1 & = \end{array}$$

3. Kivonás 13 körében. (A 10-es átlépése nélkül). 13 gesztenyéből — 1 gesztenyét; 13 ceruzából — 1 ceruzát; 13 írkából — 1 írkát; 13 gombból — 1 gombot; 13 fillérből — 1 fillért s i. t. (A következő számviszonyokat hasonlóképen szemléltetem: $13-2 = 13-3 =$)

4. A 13 jegyének ismertetése.

III. Begyakorlás. 1. A 13 beillesztése a számsorba. Soralkotás. (2, 3, 4-esével, föl és vissza.)

2. Csendes foglalkozás. Az írkába 3 sor 13-as számjegyet írnak.

8.30—9-ig:

Helyesírás és nyelvi magyarázatok

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Tárgyat jelentő szavak.

Nevelői cél: Értelmem fejlesztés.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Ceruza, palavessző, dörzsgumi, 1 filléres, 2 filléres, 10 filléres, pénztárca, gomb, vaskarika, irka, naptár, gyufásskatulya s. i. t.

I. Előkészítés. 1. Hangulat- és érdeklődéskeltés. Szeretnétek-e játszani? Jöjjetek az asztal köré! N! — rakd ide az asztalra, ami a zsebedben van! Te is rakd ki, N!

2. Célkitűzés. Irjuk le ezeknek a tárgyaknak a nevét!

II. Tárgyalás. 1. Az összegyűjtött tárgyak neve. Én a nagytáblára, a gyermekek az írkájukba írják a tárgyak nevét.

2. Tárgynevek gyűjtése. Egy gyermeket kiküldök a szekrényhez. Kinyitja a szekrényajtót és figyel. Mondd el, amit láttál! Irjuk föl a tárgyak nevét.

3. Mi van otthon? Konyhában, szobában? Ezekből is fölirok néhányat.

Olvassuk el annak a sok tárgynak a nevét, melyet a táblára irtunk.

III. Begyakorlás. 1. Jöjjetek ki! Tegye el ki-ki a holmiját és majd én üritem ki a zsebeimet. (Előzőleg, mikor a gyermekek el vannak foglalva, megrakom zsebeimet különféle tárggyal). Előkerül sok apróság. Nem akar végeszakadni a szedegetésnek. No, most jól figyeljete! 1—2 percig nézitek, mi minden van az asztalon, azután letakarom s ti leírjátok azoknak a tárgyaknak a nevét, amit láttatok. Aki legtöbb tárgynak a nevét összegyűjti, 1-est kap.

(Iskolámban ugyanis az a szokás, hogy kis darabka papírra piros ceruzával 1-est irok, aki 10 darabot összegyűjt, ajándékot kap.)

9—9.30-ig:

Számolás — mérés

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Rendeljünk fát! (Műveletek gyakorlása.)

Nevelői cél: Gyakorlatiasságra nevelés.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Árjegyzékek, Kiss-féle számolótáblák.

I. Előkészítés. 1. Érdeklődéskeltés. Tavaszodik! Itt a gyümölcsfák ültetésének az ideje!

2. Célkitűzés. Rendeljünk gyümölcsfát!

II. Tárgyalás. 1. Anyag és ármegállapítás. Hová ültessünk fát? A terület rajza. (A szomszédék telké.) A táblára függeszttem a Kiss-féle árjegyzéktáblát. (A táblát az említett rendszer szerint én készítettem; miután a Kiss-féle árjegyzéktáblák között gyümölcsfákat tartalmazó nincs.)

db	kg	A kertésznél	P fill.
4		almafa	1 2 0 =
3		körtefa	1 1 5 =
2		cseresznyefa	1 1 5 =
5		meggyfa	1 1 0 =
2		barackfa	1 2 0 =

(A számolótáblához szerkesztettem egy alapot, melyre a szükséges mennyiségeket és árakat — alkalmas módon — mozgatható számokkal, maga a gyermek rakja ki.)

Hány darab gyümölcsfára van szükségünk? (Számítás). Milyen gyümölcsfákat ültessünk? Mennyit rendeljünk melyekből? (Főlrakatom a mozgatható számokat.)

2. Számítás. A gyümölcsfák árai külön-külön. A számításokat, szükség szerint, fejben vagy írásban, közösen végezzük.

III. Begyakorlás. 1. Csendes foglalkozás. A fentiek alapján (A gyümölcsfák darabszámát a gyermekek az új terület megadása alapján állítják össze.)

9.30—10-ig:

Földrajz

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Székelyország. (Olt vidéke).

Nevelői cél: A testvéri együttérzés ápolása.

Szemléltető és egyéb taneszközök: „Utazás Erdélyben” c. album; „Emlékezzünk Nagy-Magyarországról” c. album; „Magyar Hazám” c. album; „Kárpátok az Adriáig” c. kötet; Összegyűjtött képek (16. gyűjtőtáska). uiságból szemelvények; táblai vázlatrajza; homokasztal.

I. Előkészítés. 1. Kapcsolóismétlés. A múlt órai anyag számonkérése.

2. Érdeklődéskeltő. Székely ház képét szemléltetem.

3. Célkitűzés. Látogassuk meg székely testvéreinket!
- II. T á r g y a l á s. 1. Mutatom és bekeritem a vidéket. Tájékoztató és folyói. Az Olt folyása. Hegyek a jobb- és balparton, hágók, átjárók az oláh földre. A hegyek magassága. Lépésőzetesség. Vajjon milyen lehet az Olt folyása? (Eszméltetés!) Tűtározás, fausztatás. Mit adhatnak a hegyek belsejükből? Milyen hasznat adnak az erdők? Hegyi legelők, hegyi pásztorkodás. A hegyipásztorok életmódja. (Képek.) 3. Éghajlata. Milyen lehet az éghajlata? Eszméltetés. Az éghajlat és a növény-, állatvilág közti összefüggés. 4. A székely nép élete. Mit adhat az Olt vidéke az itt lakó embereknek? Élet a völgyekben, erdőkön bányában. (Kép szemléltetés.) Az asszonyok munkája. (Fonóesték. Mesélés. Székely népmesék könyvtárunkban.) A székely nép művész népe. (Hímzés, fadaragás. Képek.)
5. Nevezetes helyek. Kirándulás a Szent Anna-tavától Nyugatra. Keletre. (Képek.)
- III. B e g y a k o r l á s. 1. Összefoglalás, vázlatrajz alapján. Vázlatot rajzolok a táblára, miközben fölújítom az utazás élményeit, tapasztalatait.
2. Elmélyítés. Trianon, az oláh megszállás. A románok bánásmódja. (Ujságcikk alapján).
3. Koncentráció. Ének. Ellopták az apám sírját... c. irre-denta dal.

10.10—10.40-ig.

Földrajz

V.—VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Angolország.

Nevelői cél: Szorgalom, munkaszeretet fokozása; a magyar ipartermékek pártolása.

Szemléltető és egyéb taneszközök: összegyűjtött képek, prospektusok; (24-es gyűjtőtáska). szemelvények ujságokból; Rothermere lord arcképe, színes táblakréta.

- I. Előkészítés. 1. Kapcsolóisméltés. A múlt órai anyag számonkérése.
2. Érdeklődéskeltés. Ujságból szemelvényt olvastatok föl, mely a magyar tojáshoz Angolországba való szállításáról szól.
3. Célkitűzés. Kisérjünk el egy vagon tojáshoz!
- II. T á r g y a l á s. 1. Tájékoztató. Megkerestem a térképen Angolországot, majd megállapítottam, merre esik tőlünk. Milyen messze lehet? (Lépték alapján.) Hogyan tudnánk

eljutni? Melyik lesz a legrövidebb útja?

2. Az ország elképzeltetése. Észrevétem, hogy Szigetország. Nagyságát összehasonlítottam hazánkkal. (A gyermekek nézgelődnek, vizsgálódnak s elmondják térkép utáni következtetésüket.) A beszélgetés kapcsán felszínre kerül a következő anyag: felszine, rövid folyók, (miért?), éghajlata, (tengeri éghajlat; a Golf-áram enyhítő hatása), terményei. A föld hatása az emberre (bányászat, ipar, kereskedelem.) Mit ad a föld? (Ásványkincsek.) A nyersanyagok földolgozása. (Szövetipar, hajógyártása.) Mit hoznak hozzánk az angolok? Az angol nép erényei: szorgalom, munkaszeretet, a keresetét megbecsüli.

2. Az ember hatása a földre. Nevezetes helyek. London, mint a világ legnagyobb városa. (Majdnem annyi lakója van, mint Csonka-Magyarországnak; annyi iskolásgyermek, mint Budapest lakossága).

III. Be g y a k o r l á s. 1. Összefoglalás, rendezés, kérdések és táblai vázlat alapján.

2. Hazánkkal való kapcsolata. Rothermere lord szerepe.
3. Erkölcsi vonatkoztatás. Mit tanulhatunk az angoloktól?

10.40—11.10-ig.

Hit- és erkölcstan

I.—II. OSZTÁLY.

(Vázlatot nem készítettem.)

11.10—11.40-ig.

Fogalmazás

V.—VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Mesél a tulipán.

Nevelői cél: Szeresd a virágot!

Szemléltető és egyéb taneszközök: Egy cserép kinyílt tulipán.

- I. Előkészítés. 1. Hangulatkeltés. Itt van ez a cserép tulipán. Ti ápoltátok, gondoztátok! Bizonyára sok érdekes dolgot figyeltetek meg, míg kivirágzott?
2. Célkitűzés. Irjátok meg, mit mesél a tulipán!
- II. T á r g y a l á s. 1. A megírási mód megbeszélése. Címkeresés. Hogyan lehetne ezt a fogalmazást megírni? Milyen kedves címet adhatnátok írásteknek?
2. A gyermekek önállóan fogalmaznak. (Osztatlan iskolámban ezt a munkát csendes foglalkozás keretében végzik a gyermekek.)

3. A fogalmazványok fölolvastatása és közös megbeszélése. a) Tartalmi szempontból. Felolvastatok egy fogalmazványt. A gyermekek elmondják észrevételeiket. Ki talál N. dolgozatában érdekeset? szépet? Helyesen kapcsolta-e a mondatokat?
  - b) A fogalmazványok átvizsgálása szerkezeti, érzelmi és alaki szempontból. A fogalmazványt mondatokra tagolva vizsgáljuk. Írásjelek helyes alkalmazása. Rövid, értelmes mondatok. Hogyan lehetne szebben kifejezni? Ki tudná rövidebbre szabni? S i. t. (Fölolvastatok még 1—2 fogalmazványt s azt a fentiek szerint vizsgáljuk, majd a fogalmazványok között összehasonlítást teszek s azokat közösen értékeljük.)
  4. Helyesírási hibák keresése és javítása. A fölolvastott fogalmazványokban kikeressük a hibás szavakat, azt kijavítatom. Ezt követőleg olyanokkal olvastatom föl munkáikat, akikében sok, közös megbeszélésre alkalmas hiba van. A súlyosabb és közös hibákat, illetve azok javítását táblára írom.
- III. B e g y a k o r l á s. 1. Önálló javítás. a) A tanulók dolgozataikat maguk javítják.
- b) Hibakeresés mások dolgozatában. A gyermekek kicserélik egymásközött irkáikat s a talált hibákat aláhúzzák. A feltűnő, közös hibákat fölíratom a táblára.
  2. Helyesírási tapasztalatok rögzítése. A táblára írt hibás szavakat megvizsgálatom.

11.40—12.10-ig.

Testnevelés

I.—IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Március havi testnevelési anyag. (Jó idő esetén.)

Nevelési cél: A testi erők harmonikus fejlesztése.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Labda, magasugróléc.

I. Bevezető gyakorlatok:

1. Köralakítás. Nóta. helybenjárással.
2. Járás körbe. Lábujj járás, sarok járás.
3. Törökülés. Kismadár iszik.
4. Terpeszállás. Harangozás. Magastartás, kötéllel törzshajlítás előre.
5. Szökdelés. Hogyan ugrik a kis és nagy labda?

II. Fő gyakorlatok:

1. Hanyatfekvésben mellkas emelés.

2. Mellső fekvés, karok mell alatt. Ebből mellső fekvő-támasz.
3. Csípőre! Térd emelés. Ki áll meg mozdulatlanul?
4. Futás 60 m-ig. Távol- és magasugrás.
5. Mókások ki a körből (Játék).

III. Levezető gyakorlatok:

1. Járás térdemeléssel.
2. Leírás. Az oroszlán, az állatok királya.
3. Elvonulás nótázva. Mikor masírozunk...

12.40—13.10-ig:

Helyesírás és nyelvi magyarázatok

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A főnév egyes és többes száma.

Nevelői cél: A helyesírási készség fokozása.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Ceruza, tollszár, könyv, iskolai butorok, táblai színes kréta.

- I. Előkészítés. 1. Kapcsoló ismétlés. A főnevekről tanultak fölújítása. A gyermekek közös- és tulajdonneveket mondanak. Mit tanultunk a tulajdonnevekről?
2. Áthajlás. Egy kezemügyébe kerülő tárgyat mutatok föl. Hányra gondolsz, mikor ezt a tárgyat látod?
3. Célkitűzés. Most is neveket fogunk gyűjteni s azt fogjátok megfigyelni, hogy egyet vagy többet jelentenek-e?
- II. Tárgyalás. 1. Egyes- és többesszám észrevétele. Ceruzát veszek a kezembe Mi a neve? — kérdezem. Majd több ceruzát tartok föl! Mik azok, amiket a kezemben látsz? (A neveket két oszlopba írom.) Hány könyvre gondolsz, mikor ezt hallod: könyv? És mikor ezt, hogy könyvek? (Hasonlóképpen vizsgálatom 3—4 tárgy nevét s azokat is a táblára írom.)
2. Nevek gyűjtése egyes- és többesszámban s azok jelentésének vizsgálata. (Beszélgetés keretében a gyermekek gyűjteneik állat, növény s i. t. neveket s néhányat a táblára írok.)
- a) Egyesszámú nevek alaki vizsgálata. Olvasd el az egyesszám alatt az első nevet! Hány tollra gondoltál, mikor olvastál? s i. t.
- b) A többesszámú nevek alaki vizsgálata. (A tanítás e mozzanatában észrevételetem, hogy lesz az egy tárgy nevét jelentő szóból több tárgyat jelentő, vagyis a k-ragot. A vizsgálgatás folyamán a többesszámot kifejező k-ragot színes krétával írom ki. A továbbiakban rávezetem a

gyermekeket a kötőhangzók szükségességére s megállapítatom, hogy a kötőhangzók mindig magánhangzók.
A tábla képe ez lesz. (Pld.):

Egyesszám:

ceruza
tollszár
könyv
pad
ablak
virág
kutya

Többszám:

ceruzák
tollszárok
könyvek
padok
ablakok
virágok
kuttyák

III. Begyakorlás. 1. Összefoglalás.

2. Egyes- és többszámú szavak kikeresése tárgyalt olvasmányból.

. Csendes foglalkozás. Miből van az iskolában egy, több?

13.10—13.40-ig.

Helyesírás és nyelvi magyarázatok

IV. OSZTALY.

A tanítás anyaga: A jelző.

Nevelői cél: A jelző, mint az érzelem kifejezője.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Színes táblakréta, rajz, levél.

I. Előkészítés: 1. Kapcsolóismétlés. Mi mindent érthetünk meg a mondatból? Én is, ti is, sok mindent gondolhatunk. Amit gondolunk kimondhatjuk, leírhatjuk. Látom Ferencet s ezt gondolom: Ferenc ír. (Megvizsgáljuk a mondot tartalmát a tanultak alapján.)

2. Áthajlás. Mennyi mindent meg lehet érteni a beszédből!

3. Célkitűzés. De ennél még többet is. Beszélgessünk, írjuk le beszélgetésünket s vizsgáljuk meg annak értelmét!

II. T á r g y a l á s. 1. Az indukció anyagának fölépítése. Jóska, te szeretsz rajzolni. Rajzolj ezekkel házat! (Színes krétával). Ti meg figyeljétek. Jóska cselekvésével kapcsolatosan táblára kerülnek a következő mondatok:

Jóska házat rajzolt.

Krétával rajzolta.

A ház kéményéből füst száll.

2. A példamondatok értelmének vizsgálata. (Ugyanugy járok el, mint a mondatrészek vizsgálata alkalmával.)

3. A jelző elhelyezése a mondat értelmében. Mit rajzolt, Jóska? Igen ám, de van kis ház, nagy ház, földszintes, meg emeletes ház is. Mondjátok meg azt is, milyent rajzolt! (Színes krétával, pótjellel odaírom a bővítőrészt: Jóska földszintes házat rajzolt.

Ebből most már az is megtudhatja, hogy Jóska nem emeletes, hanem földszintes házat rajzolt, aki nem látta a rajzot. (A következő mondatokat hasonlóképen vizsgálatom és bővitem.)

4. A jelző értelmezése. Melyik résszel erősítettünk? Olvassuk el anélkül! Bővítő résszel! Mit tudunk meg a bővítőrészből? Melyik szó tulajdonságát jelöltük meg azzal, hogy földszintes? — értelmezem a jelző tartalmi jelentését. (Hasonlóképen értelmezem a többi jelzőt is.)

III. Begyakorlás. 1. Miért kellett ezeket a mondatokat jelzővel bővitenünk?

2. A jelző, mint az értelem kifejezője. (Levél szemléltetés.)

3. Csendesfoglalkozás. Jelzővel bővített mondatok szerkesztése.

13.40—14.10-ig.

Történelem

V.—VI. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Az ország föl szabadulása a török uralom alól.

Nevelői cél: A nemzetet ért csapást — bármily nagy és bármily hosszú ideig tartson is — Istenbe vetett hittel, összetartással, erős akarattal, kitartó munkával ki lehet heverni.

Szemléltető és egyéb taneszközök: Bottkai Miklós és Benczur Gyula: „Buda visszafoglalása“ című azonos képei, Savoyai Jenő herceg budavári szobra. (Kép).

I. Előkészítés. 1. Kapcsolóisméltés és érdeklődéskeltés. A mult órai anyag számonkérése. Hazánk állapota a mohácsi ütközet után. A török terjeszkedési vágya. Bécs ellen indul.

2. Célkitűzés. Beszélgessünk a bécsi ostromról, meg arról, mi történt az ostrom után.

II. Tárgyalás. 1. Bécs várának fölmentése. Szobieszkzy János lengyel király segítségével révén a török sereg csufos vereséget szenved. A megvert török sereg üldözése. A felszabadító sereg sikerei. (Érsekujvár, Visegrád, Vác).

2. Buda visszafoglalása, a vár ostroma. Kik vettek részt a föl szabadító seregben? Lotharingiai Károly seregének megérkezése a vár alá. Hogyan zajlott le a vár ostroma

és fölszabálítása? (Szemléltetem: Bottkai Miklós és Benczur Gyula: „Budavár visszafoglalása“ c. képeit). A kép megbeszélése. (E szemléleteket kiegészítem helyszíni és kortörténeti adatokkal. Pld.: a vár előterében a Mátyás-templom, háttérében a Duna a Gellért-heggyel, a királyi palota távlati képe s i. t. Benczur képen — mely a vár visszafoglalása után bevonuló győztes hadvezért és kíséretét ábrázolja — a fehérlovas alak Lotharingiai Károly fővezér, mögötte Miksa bajor fejedelem, az előtérben kuruc kürtös, a földön a behasított koponyájú Abdi basa s i. t.)

3. A törökök kiűzése az országból. Buda visszafoglalása után a szultán ereje megtörik. Egyik vereséget a másik után szenvedte. A zentai győzelem és következményei. (Karlócai béke). Savoyai Jenő herceg fővezérsége. (Emlékére Budán szobrot emeltek.)

III. B e g y a k o r l á s. 1. Összefoglalás a táblára írt vezérszavak és kérdések alapján.

2. Elmélyítés. A magyarság nem hiába imádkozott, küzdött, szenvedett oly sokáig, végül is elérte célját. Mi a mi vágyunk, célunk? Szabad-e kishitűeknek lenni? Mondjuk így: Nem! Nem! Soha!

14.10—14.40-ig:

Hit- és erkölcstan

III.—VI. OSZTÁLY.

(Vázlatot nem készítettem).

=====

Május királynője

Élőkép Anyák-Napjára.

Írta: Jártas Róza.

(Mária-szobor, körülötte angyalok, 6 éves leánykák, akik virágot tartanak kezükben.)

Egy leányka (térdelve):

— Színes virágmezben,
Illatos ajakkal,
Gyöngyfűzérrel ékes
Gyönyörű szavakkal
Köszöntünk Téged,
Erdő, mező, kertek,
S liliumvirágok
Hófehér mezébe'
Térdelek Elédbe!
Egek Ékessége!
Virágok Szépsége:
Mária...

Egy rózsafüzéres leány (jön a szobor elé térdel):

— Fényes, meleg könnyesepp
Rezeg a szememben; —
Remegő kezemben.
S mégsem tudlak szóval,
Csak szívvel szeretni!
Nem is óhajtok mást,
Csak Téged szeretni:
Minden Szépség Bája,
Egek Gyöngyvirága:
Mária...

Egy nagy fiú (jön a szobor elé):

— Te vagy az ifjúság
Legtisztább reménye,
Minden tiszta lélek
Üdve, kincse, fénye!
Te vagy a világnak
Egyetlen szépsége;
Aki Néked hódol:
Örök dicsősége,
Biztos Reménysége:
Mária...

Kis fiúcska és leányka (jön, kézenfogva megállanak a szobor előtt):

— Ifjak, leányszívek
Nyíló rózsabokra,
Két kezed szívünket
Simogatja, fogja.
...S mint a bókor mélyén
Kis madárka fészke:
Ugy pihen szivecskénk
Mária, kezében!
Mint madár: fészében!

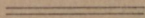
Idős özvegy nő (jön a szobor elé):

Te vagy az aggoknak
Örök ifjúsága,
Te vagy a bánkódók
Derűs boldogsága.
Te vagy az árváknak
Örök Édesanyja,
Ki hozzád menekszik,
Szived el nem hagyja:
Mária...

Magyar ruhás fiú és leány (13—14 évesek jönnek, letérdelnek):

— Nincs árvább nálunk,
Szegény magyaroknál...
Oh, Anyánk, ha hozzánk
Ujra lehajolnál:
Védő két kezeddél
Fölemelnél minket,
Hatalmad elúzná
Sok-sok ellenünket!
Fölvirulna újra
Szent István Országát!
Könyörülj! hallgass meg
Hazánk Pátrónája;
Mária!

(Ének: Hiszen első szent királyunk felajánlott minket... Majd függöny.)

M E S E D É L U T Á N

Az édesanyja

Tudjátok ugyebár, hogy kik voltak a kis Jézus szülei? Édesanyja Szűz Mária, nevelőatyja pedig Szent József volt, aki ácsmesterséggel kereste a kenyerét, Názáret városában. Itt növekedett a gyermek Jézus szüleinek örömére és büszkeségére. Lassanként megtanulta Ő is az ácsmesterséget és szorgalmasan segített nevelőatyjának a munkában.

Egy rossztermésű esztendőben azonban nagy nyomorba jutottak Názáret lakói. Nagy szegénységbe jutottak a kis Jézus szülei is. Egy alkalommal, amikor napi munkájukat befejezték s asztalhoz ültek, hogy vacsorához lássanak, a gyermek Jézus észrevette, hogy édesanyja neki terített csak az asztalnál, s amijük volt, elébe tálalta.

A kis Jézus azonban észrevette ezt s így szólt anyjához:

— Miért nem költitek el vacsorátokat ti is velem, atyámmal, mikor eddig mindig együtt ettük meg esti ételünket?

Az Istenanyja megsimogatta jószívű gyermeke fürtös haját s így válaszolt:

— Atyád és én már elköltöttük esti ételünket. Ez, amit asztalra tettem, már mind a tied.

A kis Jézus azonban jól tudta, hogy mi az oka annak, hogy szülei nem vele együtt fogyasztották el szerény vacsorájukat. Hetek óta nem volt munka, nem készült ágy, asztal, szék, szekrény, bölcső a műhelyben. A kis Jézus csendesen fohászkodott Mennyei Atyjához, majd megvacsorázott csendesen.

Mikor aztán álomra hajtották fejüket, a kis Jézus csakhamar úgy tett, mintha már aludna, pedig még egyre azon gondolkozott, hogyan segíthetné ki szegénységükből jó szüleit. Amint így gondolkozott, nemsokára halk beszédet hallott a szobában.

— Az utolsó darab kenyeret adtam oda — sóhajtott Mária, — holnap már nem tudom, mit adunk a Gyermekeknek...

— Ne csüggedj Mária, velünk az Ur, aki eddig is megsegített bennünket...

A kis Jézus még sokáig nem aludt el, hanem forró imában kérte Mennyei Atyját, hogy hallgassa meg kérését s adjon munkát nevelőatyjának.

A jó Isten meg is hallgatta egyszülött Fiának kérését s másnap már korán reggel egyre-másra jöttek a munkát rendelők. Többek között valami sürgős munkát kellett

Szent Józsefnek elkészítenie. Gondolhatjátok, milyen boldog volt a kis Jézus, hogy kérése meghallgatásra talált az Atyánál. Nagy serényen ő is neki látott a munkának és segítségére sietett nevelőatyjának, hogy minél előbb készen legyenek a munkával.

Bizonyosan nem volt akkor boldogabb gyermek Názairetben a kis Jézusnál.

Anyák Napijára

Kelemen László költeménye.

*A mai napon összegyűltünk,
Hogy Téged, Anyánk felköszöntsünk,
Feléd fordulva versben, dalban,
Téged dicsérünk szakadallan.*

*Ó, szent szeretet, tiszta jószág.
Gyümölcsöt adó lehajlós ág.
Ó, Édesanya, édességes,
Szébb mindeneknél, ékességes!*

*Te velünk vagy, ha kél a reggel,
Ut-egyengető hűs kezekkel;
És mellettünk állsz alkonyattal,
Altatgató, derűs ajakkal.*

*Ha játszunk, ott vagy játékunkban,
Ha alszunk, ott az álmajnkban;
Imádkozol s a baj nem ér el,
A közelséged nevel, érlel.*

*Ó, szent szeretet, tiszta jószág,
Gyümölcsöt adó lehajlós ág,
Ó, Édesanya, édességes,
Szébb mindeneknél, ékességes!*

*A gond veled kél s véled alszik:
»Kató, jaj mért köhög annyit? ...«
»A Pista rossz bizonyítványa ...«
»Már Pali új ruhát kívánna ...«*

*Napjaiá így mulnak, jönnek:
Életed hitel a jövőnek!
Számodra mi mindent megérünk:
Te bennünk és mi Benned élünk.*

*Ó, szent szeretet, tiszta jóság,
Gyümölcsöt adó lehajlós ág,
Ó, Édesanya, édességes,
Szebb mindeneknél, ékességes!*

Anyák Napja

Anyák napja van! Az ő napjuk! Akik a betegség éjjelén álmatlanul ott virrasztanak a bölcső mellett! És visszaimádkozzák életünket a halál küszöbéről. Az Édesanya: istenáldás, kegy, áldozat, jótétemény. A világon minden teremtettség valóságban van valami hiba, vagy gyöngeség, egyesegyedül az Édesanyában nincs. Ő az Erő, ő az Áldás, ő a Magaföláldozás, az Önzetlenség. Amije van, amit adhat, azt mind gyermekének adja és amit ad, azt azért adja, mert neki egyetlenegy boldogsága van: az, hogy mindenét a gyermekének adja, mindenét gyermekének áldozza. Az ő gazdagsága az, hogy gyermekét gazdaggá teheti.

De ne képzeljétek, hogy ő, az Édesanya, csengő aranyat, pénzt vagy egyéb hju kincset tart gazdagságának. Az Édesanya nemcsak a legjobb a kerek világon, de a legbölcsőbb is, mert bölcsességét közvetlenül a jó Istentől tanulta, aki az Édesanya szívét teletöltötte az igazi gazdagság ragyogó aranyával, rubinköveivel és gyémántjaival: *szeretettel*. Hol van, hol lehetne olyan gyermek, aki nem szereti az Édesanyját?

Milyen boldogság már maga az is, hogy ezt tudjuk, hogy ezt érezhetjük! Milyen boldogság, hogy jóságos kezét itt érezzük a fejünkön, amint megsimogat és szíve dobogását hallgathatjuk, amint imádsággal sóhajt a magasságos Égbe, miértünk, gyermekekért! Boruljunk le az Anyák Napján Isten előtt és öleljük körül Édesanyánkat! Csókoljuk meg áldott, jóságos kezét; annyi, mintha a jó Isten kezét csókolnánk meg, mert az Édesanya a jó Isten keze: áldás és jutalom!

Ő az, aki mindenét nekünk adja és érettünk áldozza, s az egyetlenegy, akinek mi semmit sem adhatunk, semmi egyebet, csak a szívünket, a szeretetünket. Ez a gyermeki hála drága tiszteletadója, ami őt boldogítja.

Minket is boldogít. Boldogok vagyunk, ha mosolyogni látjuk a szelíd, jóságos anyai arcot. Boldogok, ha tudjuk, hogy ő megelégedett és hogy ezt az érzést mi szerezzük neki, egyedül azzal, hogy minket boldognak lát. A mi örömünk az ő egyetlen öröme, a boldogságunk az ő egyetlen boldogsága.

Ez a legszentebb, legigazabb és legvigasztalóbb érzése az emberi szívnek. Ha ez megvan, akkor lelkünk nyugalma

is megvan. Ha nincs meg, vagyis, ha nem volna meg, akkor elsötétülne a világ körülöttünk, mert az anyai és gyermeki kölcsönös szeretet az élet világitó fénye, napja, mely mindent beragyog.

De hiszen milyen lenne az emberi szív, amelyik nem érzi, vagy nem becsüli meg az anyai szív határtalan szeretetének boldogító hatását! Világ teremtése óta minde-nütt a világon mindig a legnagyobb tisztelet, hála és megbecsülés, a legmélyebb szeretet dédelgette az anyai szívet, mely az emberi jóság örök forrása. Az védelmez bennünket az örvények és veszedelmek között imádságaival és magafeláldozó önzetlenségével és ha életünk minden pillanatát az Édesanya szeretetének megbecsülésére áldoznánk, akkor se áldozhatnánk annyit, amennyit az anyai szív, az anyai szeretet megérdemel!

Az anyai szív lobogó láng. Végig, az emberiség sok-ezeréves történelmében, sok bűnre és fonákságra, hibára, tévedésre, igazságtalanságra bukkanunk. De sehol se találunk arra, hogy az Édesanyát valaki megbántotta volna. Legalább büntetlenül nem! Mert a legelvetemültebb gonosztevő is megszeli az anyai szív előtt. És a legjobb emberek térdre esnek a jó Isten előtt, mikor az Édesanyára gondolnak és hálával telt szívvel ölelik át az Édesanya jó-ságos alakját. Tudjuk, az Isten legnagyobb áldása ő, aki védelmező, segítő, gyámolító lelkével életünkben és halálunkban is hiven őrködik fölöttünk és az Istenen kívül ő a legnagyobb Szeretet, az egyetlen, aki bennünket soha el nem hagy, hanem hiven kísér. Az Édesanya szíve velünk van fürgetegben és verőfényben egyaránt; imára ő kulcsolja össze láthatatlanul is kezünket s munka közben és álmainkban halljuk biztató, szelid intelmeit, amikor felénk sóhajt, hogy megtartsen bennünket a tiszta élet munkás igyekezetében: a hitben, az igazságban, emberszeretetben.

Csókoljátok meg érte Édesanyátok jóságos kezét...

Lőrinczy György.

Imádság

*Istenem, ki halloá a beteg nyögését,
Levél sutlogását, méhek zümmögését,
Hallá meg ajakamnak gyöngé rebegését!*

*Ki bölcsőm rengette, ringatta szeliden,
Te meglátogattad, óh hatalmas Isten!
Betegség sorvasztja, nyugodalma nincsen.*

*Ugy reszket a szívem, mikor a harang szól,
Ugy reszket a csöndes, siró fuvalomtól!
Küldj balzsamot néki szárnyas angyalodtól!*

*Add vissza szemének tiszta ragyogását,
Sápadt orcájának vidám mosolygását,
Lelankadt kezének ölelő áldását!*

Pósa Lajos.

Az én anyám

Szedjétek össze mind-mind a Földnek
gyémántját, gyöngyét, minden aranyát,
nem birtok semmit, koldusok vagytok,
ha eltemettek egy édesanyát.

Legyen kenyered kemény, mint a kő,
ruhácskád foltos, rongyos a cipőd:
boldog vagy, gazdag, ha Édesanyád
mesél s megcsókol lefekvés előtt.

Oh, mert e szóban: Édesanya-szív,
az Isten nekünk mindent megadott,
az Édesanyád örömkönnénél
láttál-e tisztább, szent gyöngyharmatot?

Van-e édesebb dalá a Földnek,
mint amit dalolt, kis bölcsődalunk?
— végigkísér ez koldust és királyt
s elringat, mikor könny az italunk.

E szóban: Anyám! — benn van az Élet
legdrágább kincse az Isten után...
nem hullat senki igazabb könnyet,
mint Édesanya gyermek bánatán!

Nincs is a Földön szentebb vallomás,
zengi a szívünk... mintha hallanám,
egyszer mindenki megvallja e szót:
„Nincs drágább senki, mint az én Anyám!”

Balázs Győző.

Magyar csillagok*

Anyák Napjára is alkalmas ifjúsági színmű 3 felvonásban.

Írta: JARTAS RÓZA.

Személyek:

István	}	magyar fiuk	Janó, tót fiu
József			Magyarok szerencsecsillaga
Laci			Anyák csillaga
Gábor			Betlehemi csillag
Mátyás			Göncölszekér
László			Kaszás csillag
András			Hősök csillaga
			Árvák csillaga
			Özvegyek csillaga
			Magyar ruhás fiu és leány

Szín: Felvidék Erdélyben. Fák, bokrok. (Élő lombos ágakkal is lehet helyettesíteni a színfalat.)

Alkonyodás. — Néhány percig csendes és üres a szín.

Messziről hallatszik egy csapat fiu lármája: »Nini, milyen szépen forog az én csillagom!« — »Jaj de szép!« (Eközben beérnek.)

I. FELVONÁS.

Szines papírból készült forgócsillaggal ront a színre egy csapat fiu. Minden csillag más színű papírból. Futnak egy kissé ide-oda a csillagukkal. Aztán állnak.

István: Jaj, de szép forgás volt ez!

József: Az én csillagom nem nagyon forgott! (Próbálja.)

Laci: Miért nem csináltad meg jobban!

István: Fiuk! Énekeljük el a Csillagindulót!

Mind: Jó! Igazodjunk! (Rajlánc alakban igazodva kanyarognak a színen s indulótaktusban énekelik:)

Rajta, rajta, kis vitézek! (Dobbanással lépnek.)

Csillagindulóra!

Kapjunk hamar, egy-kettőre, (Lóugrás utánzás.)

Egy-egy tüzes lóra!

Aki gyorsabb és tüzeesebb,

Az fusson előtünk! (Laci eléje fut a csapatnak.)

Akkor biztos, hogy mindnyájan

Egytől-egyig győzünk! (Ismétlések.)

---

* Kérem kedves Kartársaimat, hogy ha költeményeimet, vagy színdarabjaimat előadatnák, szíveskedjenek egy levelezőlapon tudatni velem s azt is: hogyan sikerült? Csak pár szóval.

Laci: Allj! (Megállnak.)

József: Pihenjünk.

Laci: Jó, pihenjünk. (Leülnek sorba.)

István: Én most megnézem mindegyőtök csillagát, kié a legszebb?

Mind: Az enyém! — Az enyém! — Nem, az enyém szebb! (kiáltások össze-vissza, miközben István felé nyújtogatják csillagaikat.)

Laci: Allj! — Csend! — Rend! — Micsoda engedelmesség ez? Én voltam elől! Én vezettem a rajvonalat.

Fiuk: Igaz!

Laci: És ide nézzetek! Az én csillagom nemzeti színű! Látjátok? (Mutatja feléjük.)

Fiuk: (Mind ránéznek Laci csillagára.) Az ám! Nemzeti szín!

Laci: Nos? Hát kié a *legszebb csillag*?

Fiuk: A tiéd, mert nemzeti színű.

István: Nincsen *szebb szín* a világon a *nemzeti színnél*!

Laci: Az csak természetes, hogy a világ legszebb színe: a mi színünk! Piros! Fehér! Zöld!... De halljátok csak, mit mondott öregapám, mikor meglátta kezében ezt a csillagot!

Mind: Mit mondott? — Mondd el!

Laci: (Leül melléjük.) Azt mondá: »Olyan ez a csillag, mint a szegény magyar nemzet szerencsecsillaga; ha nem fujja a szél, nem forog...« Mint a dorozsmai szélmalom. De ezt a szélmalmos mondatot csak úgy önmagának motyogta...

Gábor: (Elveszi Laci kezéből a csillagot s szól.) »Magyar nemzet szerencsecsillaga!« (Nézegeti.)

József: Papirosból!...

István: No-no, Jósika! De *legszebb színű* a *világon*!

Mátyás: Mi haszna... ha csak akkor *forog*, ha fujja a szél?... (Szomoru hangon.)

András: De mit jelenthet ez a szó: szerencsecsillag?

Gábor: (Legkisebb fiu.) Gyerekek, most jut az eszembe, hogy a Terkánk, aki már kijárta végig mind a 6 osztályt és mindig jól tudta a történelmet, a multkor azt kérdezte öregapámtól, hogy mutassa meg, merre van az égen a Magyarok Csillaga?

Mátyás: Magyarok Csillaga? Ezt nem is hallottam még... Igaz, hogy az e'emben nem is tanultunk sokféle csillagról. (Főlnéz az égre.)

István: Nos? és mit felelt öregapád? Melyik az?

Gábor: (Halk hangon.) Gyertek közelebb... (Körölnéz figyelve.) Tudjátok, hogy les bennünket is mindig ez a vén, álnok cseh erdész... Hát azt mondotta öregapám, hogyha föl lehetne valakinek jutni arra a szent Hármas hegyre, ni, (arrafelé mutatva... közben figyelve tekintget körül) és... valaki föl tudná tenni a Hármas hegyre a Nemzeti zászlónkat... (Összekulcsolt kézzel, nagyon, figyelnek, lesik szavait.) — akkor ott leszállna az égről a *Magyarok Csillaga* és... és... akkor biztosan le tudnánk győzni ezeket a mi gonosz hóhéraitkat...

(Zörgés... Egyik fiu kilép a szín mögé figyelni... S elneveti magát.) Janókám! Gyere! Erre vagyunk-e!

2. Jelenés.

Janó: (Tót fiu, tót ruhában.) Zagyon Isten minden jót!

István: Ellenségnek koporsót. (Sugva.)

Janó: (Öklével fenyegetve a távolba.) Ajaj! Iszen csak egyszer gyűjjön el a szentséges Rákóczi Ferenc, a mi drágalátos királyi apánk, Fejedelmünk... oszt... fujja csak meg a gyémántos Lehel kürtjét... Akkor meglássátok (odahajolva az összebujt fiuk közé), akkor a mi vitéz kardunk hegyre szurunk minden ronda cselák... klapac... pfuj... (Bocskorával tiporva.) És zosztán akkor: föl a szentséges Nemzeti zászlót: a Tátra! Fátra! Mátra!

László: (Kiugorva a csoportból.) Fiuk, pszt! (Janó vállára téve kezét.) Janókám, te! föl tudnád-e vezetni bennünket most oda, arra a magas Hármass hegyre, ahol a mult nyáron is voltunk öregapáddal együtt, — mintha kecskéteket őriztük... legeltettük volna?

Janó: (Fejét ingatva.) Oszt rittunk (szemeit törli) a zenyim is... meg a tied apád, öregapád is... ritt...

László: És (sugva) elszavaltuk a Szózatot... és eldudoltuk a Himnusz.

Fiuk: (Bámulva nézik Lacit és Janót.) — Laci!... Janó!... és ti nekünk erről nem is szóltatok?...

Janó: Nye te nye!... Nem sab! (Szájára téve ujját.)

László: Itt (fejével és kezével intve, mutatva egy hely felé) gassatok ide! Janókám: meg tudnád-e még mutatni most is azt a titkos utat, amelyet hóhéraink nem ismernek?

Janó: Hát hogyné tinnám... Mig álmomba is oda találnék...

László: Itt (fejével és kezével intve, mutatva egy hely felé), az Öreg Rókaveremben van elrejtve egy szép nagy Nemzeti zászló... (Körülnézve, figyelve) meg a bátyám trombitája is... tudjátok, azé, aki hősi halált halt Gorlicénél...

Janó: (Fejét ingenlően ingatva.) Azt onnit kilopjuk... oszt mind... mind... tik is... fölviisszük a... Hármass hegyre! és... föltűzzük! (Fiuk fölgrálva örömmel.) Föltűzzük!

Laci: Pszt! — Föl! Föltűzzük a Hármass hegy csucsára! ha belehalunk is a futásba... a rohanásba...

Janó: Nye te nye! oszt el izz mondjuk a zimadsagot: Isten áldd meg a drága, édes, szentséges Naty Matyarországot! — Matyar szent Paradiosnyt... Földi Mennyország! (Tótkalapját magasba lendítve, a többi magyar fiu is ugyanigy... s esküre emelt ujjal, halk morgással zugják.) Föltűzzük!... ha belehalunk is... Dugovics utódjai volnánk!...

László: (Tiszteleg Janó előtt.) Janókánk! Vezess! indulunk! a titkos utra... (Hátraszól a fiuk felé.) — El ne feledjük a Magyarok Csillagát az Égen!

Janó: Ja, ja... öregapám mesilte nekünk, arra... arra fönt van, a Hármass hegyen lakik...

Mind: Induljunk!

László: Rajlánc! — Indulj! (Indulnak kifelé, énekelve.)

Rajta! — Rajta! kis vitézek,
Csillagindulóra!

Kapjunk hamar egy-kettőre (Lőugrás utánózva.)

Egy-egy tüzes lóra! (Dobogással.)

Aki gyorsabb — és tüzesebb,

Az fusson előttünk!

Akkor biztos, szent bizonyos:

Hogy mindnyájan győzünk! (Eltűnnek a színről.)

Szin csendes; pár perc múlva hallatszik, amint a szülők, anyák

közelebb, majd eltávolodva mondják:

— Erre jártak... tudom...

— Hova tűnhettek?...

— Istenem!...

— Mária segíts!...

Szél zug; — villámlik... dörgés...

(Függöny.)

II. FELVONÁS.

Szin: A Harmat hegy, költői elnevezés. (Közepén a zászló. A fiuk félkörben állva tisztelegnek a zászló felé és halkán éneklik a Magyar Hiszekegy-et.)

Kékes fényvetítés. — Azután kulisszák mögül: Harmónium Szózat dallama hallatszik igen halkan.

László: (Kiválván a csoportból égre nézve.) Csak látnánk meg a Magyarok Csillagát!

(Mind fölnéznek az égre.)

Gábor: Az ott a! — Nézzétek a hegy fölött! (Arra néznek a szín mögé.) Az a legszebb és legfényesebb!

(Szélzugás. Ezt úgy lehet utánózni, hogy egy hosszú zsineget 2 gyermek a két végénél fogva sebesen lendítsen a szín mögött kétszer-háromszor; azután lombos ággal is utána lendíteni; így szuhogás is hallatszik.)

Fiuk: (Egyszerre arrafelé néznek; csend van. Feszült figyelés. A fiuk összedugják fejüket s ujjakkal mutatnak.)

Mátyás: Nézzétek! Ott egy nagy csillag ragyog; ezt még nem is láttuk... Jön erre felé... Nini!

Fiuk: Az ám! Talán ez az a csillaghullás, amarról otthon is beszéltek. (Egyszerre elsötétül a szín. Csend. Fiuk néznek a jelölt irány felé.) Jaj, mi ez? Jön, jön erre felé ez a gyönyörű csillag!

3. Jelenés.

korona. Aranyszínű angyalhaj hosszan és dusan hull le válláról, amely hosszan csak lehet. Ruhája nemzeti szín kréppapírból. Egész alakját gyászfátyol fűdi, arcát is; fejéről végig. Cipője arany (stanio)borítás). Harisnyája égszín, apró csillagokkal teleragasztva. Ruhája alsó széléről kis tenyéryi csillagok csilingelnek, libegve könnyedén. Megáll a fiuk előtt s kitarja karjait.)

Csillag: Fiuk, emlégettetek... rólam beszélgettetek... Ime, itt vagyok! Jól megnézzétek a Magyar nemzet szerencsecsillagát. Én vagyok. Magyarok Csillagának is neveznek. A Nap mellett járok s a Hold utánunk száll... uszik a végtelen kék égen. Nem tud betelni szépségünkkel.

Laci: Istenem, de szép is vagy! (Letérdelnek.)

Gábor: (Fölállva.) De miért van rajtad, szép Csillagunk, ez a fekete fátyol? (Megérinti a fátyolt.) A csillagok is gyászolnak minket?

István: Oly szomorú ez!

Mátyás: Ugy fáj.

Magyarok csillaga: (Elől szétnyitja a fátyolt.) Jó és ártatlan magyar fiuk! Hallgassatok ide: Tudjátok-e, hogy gyászol a Haza, a Nemzet: Országunk darabokban. (Kézébe temeti arcát.) Mily rettenetes és lealázó ez! S hol egyik, hol másik ellenség rug egyet rajtunk, mint a kivert kutyán!

Fiuk: (Fölugrálva.) Nem engedjük! Nem! Nem! Soha! A magyar nemzet: *Nemzet!* Első a világon!

Mátyás: Vezess bennünket Nemzetünk csillaga! Vezess! Mi elmegyünk és megmutatjuk: *ki a magyar?!*

István: Szétvágjuk a rabláncokat!

József: Megszabadítjuk Hazánkat: Szegény rabtestvéreinket!

András: Nem kellene e papírcsillagok?

István: Kard kell nekünk! Erős a karunk!

Laci: ...és az *akaratumk is erős!*

(Magyarok Csillaga állandóan terjeszti feléjük karjait.)

A fiuk: (Eléje térdelve.) Áldj meg minket, Isten szép csillaga! Nemzetünk csillaga!

Csillag: Megáldalak jó szándékaitokkal együtt: az Atya — Fiu — Szentlélek nevében.

Gábor: (Fölugorva közbevág.) Szűz Mária, Magyarország Védőasszonya és Királynéja vezessen bennünket! Teveled együtt, szép csillagunk!

Csillag: (Leereszti karjait.) Ide hallgassatok fiuk! Amit most mondok, azt tegyétek!

László: Szólj! Parancsolj! Engedelmes ez a kis sereg (a fiukra mutatva), amit én a nemzeti színű csillagommal vezettem ide, e szent helyre.

Csillag: Jól van! Tehát: Első parancsom: Tanuljatok tüzes, égő szorgalommal: most az iskolában; később: a műhelyben, mezőn, ahol lesztek majd felnőtt korotokban. Mert el ne feledjétek: Tudatlan népnek nincs Hazája! Nincs fajtája!

Fiuk: (Egymásra nézve bámulnak.) Tanuljunk?! — Jól van! Tanuljunk erős szorgalommal! (Erős katonás hangon.)

Csillag: Második parancsom: Mint a kötáblán, oly keményen vésétek bele a lelketekbe az Isten 10 parancsolatát!

Laci: Az már megvan!

Fiuk: Ugy van!

Csillag: S így felnövekedvén: oszlopai, segítői, büszkeségei, sőt megmentői lesztek árva Hazátoknak!

Mind: Azok leszünk! (Kezüket fölemelve.) Megmentői, büszkeségei!

Csillag: Jól mondotta szívetek! — mert a száj a szív bőségéből beszél; mondja a Szentírás. Amilyen a szíved, olyant beszél a szájad... De mi vezet erre?

Laci: Tanulás! Isten parancsának megtartása!

(Szél zugása hallatszik... Fiuk figyelve néznek arra. Fényvetítés.)

4. Jelenés.

Megjelenik az *Édesanyák csillaga*, *Szeretet csillaga*: Rózsaszín ruha, szivvirág füzérrel ékítve. Kezén vezetve egy kislánykát: Fehér ruha ezüst csillagokkal; a fején is nagy csillag.

Magyarok csillaga: Mi jót és szépet hoztál *Édesanyák csillaga*?

Anyák csillaga: Az édesanyák csak szívüket és szeretetüket vihetik mindenhová... és mindenkinek. Ez a mi vagyunk és kincsünk.

Magyarok csillaga: Ez az igazság!

Laci: Az én édesanyám is nagyon jó.

Fiuk mind: (Egyenként szólva) Az enyém is jó. Az enyém is nagyon jó! — Hát még az én idesanyám!

Anyák csillaga: Hallottam az előbb a ti szép ígéreteiteket, fiaim, hogy a szépséges Magyar Csillag parancsait olyan magyarosan, becsületesen elfogadtátok és teljesítését megígértétek.

Fiuk: (Egymás felé integetve... katonás, büszke fejtartással.) Igértük! Megtartjuk!

Anyák csillaga: Most én is kérlek titeket: Igérjétek meg, hogy amig éltek... mindig, minden körülmények között nagyon fogjátok szeretni... tisztelni... és öregségében segíteni legdrágább földi kincseteket: édesanyákat!

Fiuk: Igérjük! Megtartjuk! Amig élünk szeretjük... tiszteljük, öregségében segítjük! De hiszen ez olyan természetes!

Anyák csillaga: Isten úgy áldjon meg! Isten segítsen!

Fiuk: (Esküre emelt kézzel.) Isten úgy áldjon meg! Isten segítsen!

Anyák csillaga: Édesanyátokról jusson eszetekbe a legszentebb Anya: Szűz Mária. És ti ezután meg kövessétek és utánozzátok a legédesebb Édesanyának legédesebb Fiát, a legengedelmesebb Gyermekeket: Jézuskát!

Fiuk: (Összenézve.) Dicsértessék a Jézus neve és Szűz Mária.

(Kulisszák mögül karácsonyi énekkar zeng s azután bejön: *Betlehemi csillag*.)

5. Jelenés.

(Betlehemi csillag (mosolygó, pirosarcu) nyalábjában sok piros szívet tart (piros staniolból).)

Betlehemi csillag: Dicsérjük a Jézuskát! Fiuk, ide nézzetek! Lám, mennyi csillagszívcskét viszek a Jézuskának! Nézzetek csak ide! Mennyi!

Fiuk: Az ám! S milyen fényesek!

Betlehemi csillag: Ez a jutalma annak, akinek pirosan moso-

lyog... pirosan ünnepel a szíve. Aki Istenfélő... aki ünnepeket tart...

Fiuk: Mink is megtartjuk... templomba megyünk... Mi is... Nem dolgozunk sohasem vasárnap és más ünnepen sem... Édesapánk nem is engedne!

Betlehemi csillag: Karácsonyi csillagnak is hívják. A családok örökszép ünnepe: a Karácsony.

Laci: Ez a legeslegszebb ünnep a világon! De, ugy-e, te vezetted a bölcséket s a Három királyokat Jézuskához?

Betlehemi csillag: Én vezettem bizony! De halljátok csak! Egyik karácsonytól a másikig ti is arra törekedjétek, hogy meglepetésben, karácsonyi ajándékokban részesítsétek a szüleiteket és testvéreiteket. Annak az Ur Jézus is örömmel teljes szép karácsonyt fog mindíg nyújtani... Mert aki fiatal korában másoknak örömet szerez, annak öregkorában mások fognak örömet szerezni.

(Kerékdorombolás hallik a szín mögül.)

6. Jelenés.

Göncölszekér: Én is ideirányítottam csillagszekerem rudját. Nos fiuk! megismertek-e engem?

Fiuk: Hogyne! Hiszen minden este téged lesünk télen nyáron, hogy merre áll a szekered rudja? (Nézegetik...) De szép vagy!

András: Ilyen szekéren én is szeretnék kocsis lenni.

Göncölszekér: Aztán hova hajtánád csillagszekerem rudját? az-zal a zászlóval ott?

András: Hová? Még kérded? Az Égbe!

Göncölszekér: És mit kérnél az Istentől?

András: Először is... (Körülnéz a fiukra.) a Hazámért könyörögnék! ...azután...

Göncölszekér: ...Azután?...

András: Azután arra kérném Menyei Atyámat, hogy: Magyarországon mindig a legszebb és legtöbb buza teremjen. Hogy mindig, mindig igazán ringó kalásztenger hömpölygessen temérdek aranykalászt, rubintos buzáját; az Isten-áldott drága Nagy Magyaraföldön!

Laci: Buzánk legyen sok, sok, mint a tenger!

Göncölszekér: Ez mind meg is lehet, meg is lesz; — de tirajtatok is áll, hogy sok és jó buzátok s kenyeretek teremjen!

Fiuk: Mirajtunk? — Hiszen a magyar buzaföldnek párja nincs az egész világon!

Göncölszekér: Tirajtatok, igen. — Ide hallgassatok: legyetek a munkában mindig vidámak. Bárhol és akármit is dolgozzatok egykor, mindig szinte daloljon bennetek a szív és lélek. Isten szereti a jókedvű munkást. Aki jókedvű, annak tiszta a lelkiismerete is. És a magyar ember valamikor dalolva indult el a szőlőjébe — Töljdjére... Hangzott a hegy-völgy és erdő a magyar munkások dalolásától. Azért lettek oly édes szőlők, s azért oly mosolygós piros a magyar pamutalma is.

Laci: Az ám. Igaz is.

Józi: De a leckében is muszáj mindig jókedvűnek lenni? Mert... izé... az sokszor olyan... nehéz...

Göncölszekér: Nehéz, mint egy font só, ugy-e?

Janó: Ajaj... mint egy mazsa!

Gábor: Nem. — Nem lesz ezután nehéz!

Göncölszekér: Ne is legyen. Mert a tanulást kell ám csak igazán jókedvűen, szívesen, vidáman végeznetek! Aztán jön majd a 'sok jó, Isten áldása: az értelmes, munkás emberre. Okos, jó gyermekekre jön a boldog jövőendő; a munka áldása.

Fiuk: Jó! Ezután mindig rád fogunk gondolni s jó kedvvel tanulunk — és felelünk is. Csak buzánk legyen mindig! Sok, sok!

István: Mint a tenger víze!

7. Jelenés.

Kaszás csillag: (Ruhája lenge magyar, *csillagos* kaszával a vállán.) Buzáról hallok itt beszélni. Itt van akkor az én csillagos kaszámnak is a helye.

Fiuk: Kaszás csillag! (Föltárt karokkal állnak fel.) Isten hozott, Isten küldött!

Kaszás csillag: Isten vezet... Isten küld... Isten tart fenn az Égbolton.

István: Isten tartson nekünk, magyaroknak, a magyar Haza, a drága buzaföldünk felett mindörökké!

Józi: Oh, drága szép Kaszás csillag! Csak ragyogj mindig mi fölöttünk! Kaszád csillagokból van; ragyogjon a magyar kezében az arany buzaszem.

András: Ragyogjon a fényességed bele a mi szomoru szemünkbe is; hadd vidámodjunk meg egyszer újra! igazán!

Janó: (Szemeit törölve.) Bizonny, örülünk mán... mer má sokat rittünk.

Kaszás csillag: Ahol s amerre az én kedves Göncölszekér testvérem csillagszekere gurigáz... amerre ő huzza, irányítja a szekere rudját, ott van az igazi vidám élet... Hjszen ő a vidámság, a jókedvű munkálkodás csillaga! Legyen hát ezentúl jelszavatok: Vidámság, szorgalom: a munkában!

Fiuk: (Vidáman.) Az lesz! Éljen! Ugy legyen!

8. Jelenés.

(Hősök csillaga. Ruhája: piros, zsinóros, igazi huszárruha, csákója elején *csillag*.)

Hősök csillaga: Ahol őrt állnak, vigyáznak s a vidám munkás-életre esküdnek a Hazáért és nemzetünkért: ott van az én helyem is! Hősök csillaga vagyok!

Fiuk: (Meglepődve, de egyszerre a feszes katonai állást tisztelegve fogadják.) Éljen a legdrágább csillag!

Hősök csillaga: Erdemjeleim: mind egy darab történelem! Hősök csillaga lett az égen; új csillag... Istén keze tűzte oda, hogy a sok magyar katona ránézheszen. Szemébe égesse tekintetem sugárfényét s

Örökige Anyja,
Csillagmosolygással...
Égi boldogsággal, —
Ölében szendergő
Kedvesen hallgatja.
Kicsi Jézuskával:

Majd az ima hangját,
S anyák sóhajtását, —
Mária fohászát:
A négy folyó árja
Halkan elringatja,
Meg-megcsókolgatja...
S Kárpátnak, Erdélynek
Széjjel osztogatja.

(Jártas Róza.)

(Élőképnek is lehet rendezni.)

(Függöny előtt.)

Belejtének dalolva a Hajnalsugarak tánccal. (Ruhájuk: lila, rózsaszín, halványsárga, halvány tengerzöld, hosszú ezüst és arany szálakkal a ruhán és hajon. Fényes, sugárszerűen diszitve.)

(Ének.)

Hajnal sugarai vagyunk,
A csillagok között lakunk; —
Az égboltra rózsa-t festünk,
Az alvókra ránevetünk.

Ha benézünk az ablakon:
Mosoly ragyog az arcokon:
Felébrednek az emberek,
Fényes szemük reánk nevet.

Erdőn, mezőn szerteszállunk,
Színes virágok közt járunk. —
Megcsókoljuk a virágot,
S fénybe vonjuk a világot.

A bánatot eltemetjük,
A jó lelkeket szeretjük. —
Békét adunk mindenkinek,
Hálát adunk az Istennek.

(Jártas Róza.)

Mialatt a Hajnalsugarak táncolnak, a függöny szétmegy s fiuk egy tisztáson fekusznak csukott szemmel. Mellettük papírcsillagok szerte-széjjel. Kintről távoli kúrthang és kiáltás hallatszik:

— Janó! Hej!

Janó: (a tót pásztorfiu fölnéz... felugrik a kiáltásra és szemait dörzsölve körül néz, tapogatja magát; figyelve a kúrthang felé.) Apám keres! Szent Istenkém! Mi vót ez? Itt ezen a Rozsdáshegyen nem vótam még... Hun vagyok? Álmodok?

(Kúrthang erősbül, kiáltás:)

— Janó!

Janó: Megyek édesapám...! itt... e! (Fut ki s visszanézve bekiáltja.) Hej, fiuk, regge van má! oszt gyün a ziskola! Halló! Kejjetek! Fiuk: (Fölnéznek s egymásután fölgrálnak.) Nini!... Álmodtunk?

Laci: A csillagjaink itt vannak... (Nézi őket.)

István: Fuss Laci be a Rókaverembe (hegyüreg), ott van-e a zászlónk?

Laci: (Kifut.)

A többi: De hiszen nézzétek, ez nem az a hely, ahol az előbb mi voltunk délután?

Fiúk: Az ám! (Körülnéznek.)

Laci: (Visszatér.) Nincs ott!... nem találok sehol.

Mátyás: Nem álmodtunk! Igaz minden, amit láttunk és hallottunk... Emlékeztek-e mindenre, amit hallott a fülünk?... látott a szemünk?... És érzett a szívünk?...

Mind: Emlékszünk... úgy volt... ahogy történt velünk...

András: Szentül esküszöm, hogy úgy volt igazán!

István: Csillagok ott fön (fölnéz), vigyázzatok ránk tovább is.

József: Amig csak élünk! Amig el nem mulik hazánkról és nemzetünkről ez a nappali éjtszaka!

Gábor: (Fölemelt karokkal.) Magyarok Istene! Vigyázz a magyarra! Induljunk: iskolába! Szüleinkhez! Munkára! (Ujját szájára téve, hallgatást int.)

Kivonulás alatt: *Hiszek egy Istenben* dallama.

VÉGE.

A negyedik parancs

Gyermekszínjáték a tatárjárás korából, három felvonásban.

Irta: várdótfalvi S a l a m o n László tanító.

A n y á k n a p j á n .

S Z E M É L Y E K :

Zarándok

Dénesfia Pál

Dénesfia Pálné

Zoltán

Balázs

Juliánka

Orosfia Gábor, Balázs barátja

Orosleánya, Tünde, Juliánka barátnője

Peti

Miska

Orsolya néni

Mariska

Jancsi

Katona

} gyermekeik

} jobbágyfiuk

} árva jobbágygyermek

Történik a tatárjárás korában. Az első felvonás Dénesfia Pál udvarházának kertjében, a második felvonás a hegyek között, a harmadik a falu templomának romjai között.

ELSŐ FELVONÁS.

Szin: Gyümölcsöskert. Virágzó gyümölcsfák és orgonabokrok. Háttérben a fák között pirosceseréptetős udvarház homlokzati része látszik. Színeközépen alacsony malomkőasztal, mellette jobb ról, balról fapadok. Bejárat jobb és baloldalon a fák között. Koradélelőtti idő.

Első jelenet.

Balázs. Zoltán. Juliánka. (A padokon ülve beszélgetnek.)

Balázs: (Tizenkét éves. Ruhája akkori kor szerinti. Tollas főveg van a fején. Kezében tart egy orgonavirágcsokrot. Nézi, forgatja.) Mire leszen ez jó? Mit akarhat a Zarándok atya e hitványa virágokkal?

Juliánka: (Nyolc éves. Szépen himzett, kivarrótt ruhában. gyönyörű pártával. Kezében egy gyöngyvirágcsokor.) Nem emlékezel? Zarándok atya megmondotta: e virágokat édesanyáknak s jóatyánknak nyújtjuk át ékes szavak kíséretében, midőn ide lejönek... Engesztelésként egész esztendőn általi rosszasságunkért és csínytevéseinkért...

Zoltán: (Hét éves. Balázséhoz hasonló öltözetben. Kezében ki-

sebb rózsacsokor.) Bizonyára kapunk utána édes nádmézet s jó atyántól bársonyos tokban szép kardot...

Juliánka: Ó, én úgy szeretnék egy skófiomos pruszlikot! Olyat, mint Oroszlánya Tündének van...

Balázs: Orosfia Gábornak van egy tűzes moldovai lova. Én olyat kérek! (Fületövét vakargatva.) Csak azokat az ékes szavakat ne kellene elmondani! Nehezemre esik. Nektek nem?

Zoltán: Jómagam szíves-örömet elengedném, de hát a Zarándok atya igen erőst kívánja...

Juliánka: (Mintha leckét mondana.) Édes jó atyánk s édes jó anyánk! Fogadják... fogadják... (Sirásra görbült szájjal.) Ehol e, már nem tudom...

Zoltán: (Gunyolódva.) Vajmi ékesszavu üdvözlés lesz en ez így kisasszonykám...

Juliánka: (Most már nincs elszontyolodva, hanem visszanyelvel.) No, no, fajankó! Hadd lám, te tudnád-e?

Zoltán: (Nagy magabizálással.) Én-e? Hát hogyan tudnám!

Juliánka: Halljam hát!

Zoltán: (Mintha leckét mondana.) Édes jó anyánk s édes jó apám uram! Fogadják e csokor virágot... (Elakaszt, gondolkodik.) Hm! Hogy is van csak? (Elkeseredve.) Miért is kellenek az ékes szavak? Nem értem, miért bosszant véle bennünket a Zarándok atya?

Balázs: (Elkeseredve.) Még ti beszéltek? Hát az enyém? Hoszszu, mint a bőjti pergyikáció s nehéz... Olyan felsallangozott, oly cifra, hogy kitörik belé a nyelvem...

Második jelenet.

Zarándok: (Magas. Ősz haja, fehér szakáll és bajusza van. A ferencrendi barátokéhoz hasonló szerzetesi ruhában van. Derékán fehér korda és nagy olvasó. Lábai saru. Kezében keresztvégű nagy zarándokbot.) Dicsérjük Jézus Urunk áldott szent nevét! Együtt vagytok kicsikéim? (Megsimogatja Juliánka arcát.) Arcod szomorú? Mi bajod kislányom?

Juliánka: (Kezet csókol Zarándoknak.) Jóságos atya! Az ékes szavakat elfeledém s a szégyen pirítja majd arcomat, ha jó szüleink elébe kell állanom...

Zarándok: Elfeledéd az ékes szavakat? De nem feledtéték el eddig a zsörtölődéseknek, ellentmondásoknak, dacnak s engedelenségnek bántó és bűnös szavait! Ezeket nem kellett elmétekbe vésní ugyebár? Könnyen jövének azok, midőn fületekbe s sugalmazza azokat a tagadás gonosz ördöge. Ha volt fületek a gonosz szavaknak meghallására, halljátok meg az ékes szavakat is és szívetekbe fogadva véssétek azokat emlékezőtetekbe! Jó szüleitek Isten után legnagyobb jótevőitek, Istent minden vasárnapon engeszteltetik a Misének szent áldozatján, legyen hát

ez a nap. az ő napjok, amidőn színök elé járulván az engesztelés, bocsánatkérés virágessokrával sziveiteket is általadjátok nékik s fogadalmat teszték az engedelmességre s a jóságra...

Balázs: (Türelmetlenül.) Megértjük szavadat szentéletű Atya, ám engedj meg nekünk, ha azt kérjük, mondj nekünk egyszerűbb szavakat, mert tudásban faragatlan elménk nem bírja befogadni s megjegyezni a te ékes szavaidat. Belébicsaklik a nyelvünk!

Zarándok: (Tűnődve.) Nem is a szavak a fontosak, de az, hogy mit érez a szív? Mondjátok el a ti szavaitokkal azt, amit érez szívetek s az léssen a legékeesebb köszöntés. (Szétnéz.) Készüljete! Fölmegyek az udvarházba s lehivom nemes uramat s nemzetes asszonyomat. Addigra bizvást összejönek társaitok is és velük szüleik. Az Ur kegyelme legyen addig is véletek! (El-lépked jobbra.)

Balázs: (Elkeseredetten.) Püff neki! No most aztán készen vagyunk! Én ugyan nem szólok egy szót sem!

Harmadik jelenet.

Orosfia. Gábor. Tünde. (Balról jönnek.)

Gábor: (Tizenkét éves. Balázséhoz hasonló, de más színű ruhában. Derekán kis tör lóg.) Hát ti mit búcsálódtok itt? Tán biz elveszejtett polturátokat keresitek?

Tünde: (Tíz éves. Öltözete hasonló Juliánéhoz. Pajkos. Kibáló. Kacag.) Hahaha! Ni, jeles vitézek, mi bajotok? Miért lóg az orrotok?

Balázs: A Zarándok atya...

Gábor: Ahá! Tudom már! Az, amiről nekünk is papolt! Felköszönteni a szülőket! (Lekicsinylőleg legyint.) Paraszti szokás! Eddig nem volt divatban s nálunk ezután sem lesz...

Tünde: Ugy ám! Azért köszöntsem fel anyámat, mert a multkor is megkorholt... no, meg a hajamat is megcibálta?

Gábor? Talán azt a nyaklevest is hálásan megköszönjem. amit a multkor kaptam apám uramtól? Akkor volt, hogy fél napig csengett utána a fülem...

Juliánka: Bizonyára rászolgáltál Gábor...

Gábor: (Fennhéjázva.) Ha férfi lennél, ezért a sértésért most kihivnálak párosviadalra...

Balázs: (Rámordul Juliánkára.) Ne sértegesd a barátomat! Tudod!

Juliánka: Jól van no! Jól van!

Tünde: Gyerekek! Tudjátok mit? Oly szép az erdő! A Gyöngyforrás mellett pompásan lehet hancurozni, hemperegni...

Zoltán: A Cserjésben madártojást szedni...

Tünde: (Juliánkához.) Miért tartogatod még mindig kezeden ezeket a hitvány virágokat? Csapd a földhöz s gyerünk!

Juliánka: (Tétovázva.) De... de... mit fog szólni...

Tünde: (Kikapja Juliánka kezéből a csokrot és emeli.)

Negyedik jelenet.

Jancsi. Mariska. (Szegényesen és egyszerűen öltözött jobb-
ágygyermekkek. Tíz és nyolc évesek. Balról jönnek. Kezükben
egy-egy kis csokor mezei vadvirág.)

Jancsi: Dicsérjük Jézus szent nevét! (Megdöbbenve nézi
Tündét.) Kisasszonykám. Csak nem a föld porába szándékszol
dobni azokat az ékes virágokat?

Tünde: Mi közöd hozzá? (Ledobja a csokrot.)

Mariska: (Sajnálkozva nézi a ledobott gyöngyvirágokat.) Ó,
milyen kár! Szegény gyöngyvirágok!

Gábor: (Balázshoz.) Balázs! Induljunk szaporán! Hozd az
íjjadat!

Tünde: (Tapsolva.) Juj, de jó lészen! Pompásan elmulatjuk
magunkat!

Juliánka: (Gondolkodva.) De nem lészen baj ebből?

Zoltán: Egy-két nyaklevest csak elbirunk talán?

Jancsi: Megbocsássatok urfiak s kisasszonykák, de nem-e
a szentéletű Zarándok atya parancsára jövétek-é ide? E virá-
gokat miért hoztátok? Jó szüleiteket kell majd felköszöntenetek
s ti el akartok-é menni?

Balázs: Nézd Jancsi, mi közöd vagyon ebben?

Jancsi: Balázs urfi, bizony mondom néked, rosszul cseleked-
nétek, ha megtennétek! Nagyon elszomorítanátok jó atyátok s
jóságos édesanyátok szívét. Hallgassatok a jó szóra s marad-
jatok...

Mariska: (Fölveszi a gyöngyvirágcsokrot, leveregeti róla a
port s ügyes kézzel rendbehozza. Juliánkának nyújtja.) Fogjad
kisasszonykám! Meg sem látszik, hogy a földön hevert s mi nem
szólunk...

Tünde: (Még mielőtt Juliánka érette nyulna, elhárítja.) Nem!
(Rákiált Mariskára.) Takarodj véle!

Gábor: Mit gyáváskodtok? Utoljára kérdezem: jöttök-é, vagy
nem?

Balázs: (Határozottan dobja el a csokrot.) Megyek!

Zoltán: (Ugy tesz, mint Balázs.) Gyerünk a rétre!

Jancsi: Urfiak, urfiak! Nem gondoljátok, hogy megbűntet
ezért bennötöket a jó Jézus? Hiszen szent parancsolatja, hogy a
gyermekék tiszteljék s szeressék szüleiket. S ti im elhajigáljá-
tok a nékik szánt virágokat? Elszöktök hancurozni s pajkos-
kodni akkor, midőn őket kellene köszöntenetek? Intve intelek
bennötöket, ne tegyétek!

Gábor: (Ingerülten.) Mit beszélsz itt te? Mit oktatsz itt ben-
nünket? Hiszen neked nincsenek szüleid! Te is, meg (Mariskára
mutat...) ez is a falu árvái vagytok... Mit tudjátok ti,
miként kell cselekedni?

Jancsi: Elhidd urfi, tudom! A temetőkertből jöttünk ide. Virágot vittünk jó apánk s édesanyánk sirjára s imádkozgatánk...

Balázs: Mit kerestek itt?

Mariska: A szentéletű Zarándok atya parancsolá, hogy e helyre jöjjünk s virágokat hozzunk! Keserves az árvasors urfi s jól esék elgyöttrött testünknek, amikor atyátok házában eledelt s ruhácskát kaptunk s télvíz idején istállóitokban meghuzhattuk magunkat...

Tünde: Eh! Mit vitatkozunk ezzel a két koldussal! Gyerünk, gyerünk! (Indul balra.)

Gábor: (Fenyégeti Jancsit.) Te gyerek! Eldőngetlek, ha elárulsz bennünket!

Balázs: Rátok uszítom a kutyákat, ha eljár a szájakot!

Zoltán: Ugy ám! Elverünk benneteket, csak árulkodni merészeljétek... (El balra Gáborral, Balázssal és Juliánkával.)

Ötödik jelenet.

Pista. Miska. (Jobbágyfiuk. Pórias, de jobb ruhában jönnek jobbról s virágot szorongatnak a markukban.)

Pista: (Szétnéz.) Hol vannak az urfietskák s a kisasszonykák?

Jancsi: Kiszöktek a domboldalba... A rétre!

Miska: A rétre? Tyű! te Pista! Madárfészekszedés lészen ott s majd még kiszedik az én stiglinceimet...

Pista: (Bosszusan vakargatja a füle tövét.) Az ám! De az én törömet is bizton megleglik s elkobozzák...

Miska: Én aszondom: utánok csak! Vezessük tévutra őket...

Pista: Osztan meg a sok mulatság! Málna s eper az erdőn! Az urfiak ha vadat ejtenek, megsütjük. A multkor is dagadtra ettem magamat. (Bosszusan.) A nemjóját, minket most ide parancsoltak, hogy anyáknak virágot adjunk!

Miska: Meg hogy bocsánatot kérjünk... (Tünődve.) Hallod-e Pista!

Pista: No?

Miska: Ami az urfiaknak szabad, szabad az nekünk is! Hát nem?

Jancsi: (Közbeszól.) S az Istent feleditek? Mi vár arra a gyerekre, aki nem tiszteli szüleit?

Miska: (Jancsihoz.) Nézd pajtás, egy-két pofton nem a világ...

Pista: Attul még nem halunk meg, ha anyánk rajtunk próbálja ki az új nyírfasöprőt!

Jancsi: Az Isten nem ver bottal. Maradjatok vesztig s szíveljétek meg szentéletű szolgájának, a Zarándok atyának parancsát!

Miska: (Ránéz Pistára.) Maradjunk?

Pista: (Ingerülten.) Mit? Hogy nélkülünk folyjék le ott kívül

az erdön a mulatozás? Azt már nem! (Eldobja a csokrot.) Aló! (Elfut balra.)

Mariska: (Busan fordul el balra és összekulcsolja kezét.)

Miska: (Ő is eldobja a virágot s Pista után fut.) Ill a berek! Hujjahó!

Hatodik jelenet.

Dénesfia Pál. Dénesfia Pálné. Zarándokok. Orsolya néni.
(Jobbról jönnek.)

Dénesfia Pál: (Szakállas, bajszos, feketébe öltözött magyar köznemes. Kardot, sastollas csalmát visel. Lábai fekete csizma. Bejön s körülnéz.) A gyermekeink?

Dénesfia Pálné: (Idősebb, finomarcu uriasszony, sötétszínű, magyaros ruhában, gyöngyös főkötővel. Megütődve néz szét.) Mi-féle elhányt virágok ezek itt s hol vannak gyermekeink?

Zarándok: (Mögöttük jön be. Szétnéz. Meglátva az eldobált virágokat, elkeseredetten kulcsolja imára kezeit.) Ó Uram Istenem! Ily elvetemültség!

Dénesfia Pál: (Jancsihoz.) Hol van Balázs, Zoltán s Jolánka?

Jancsi: Ó, nagyuram, nem szólhatok, mert az urfiak veréssel s kutyákkal fenyegettek bennünket!

Dénesfia Pál: Ótalmam alatt állotok! Feleljetek!

Jancsi: Gábor urfival s Tünde kisasszonnyal az erdőbe menének magukat mulatni s velük szökének Pista s Miska is...

Orsolya néni: (Szomoruan elkeseredetten.) Az én két pozdorjára való fiam...

Zarándok: (Dénesfiához.) Bölcs Sirák fiának könyvében írva vagyon: „Ha kényezteted tenfiadat, bizony megváslik tőle fogad.“ S még másutt: „Az alma mellett vessző legyen!“ Nagyuram! Nem ajnároztad-e tulontul gyermekeidet?

Dénesfia Pál: Én szigorú s kemény valék hozzájuk... de az örökös harcokban, hogy távol valék...

Dénesfia Pálné: (Zarándokhoz.) Én gyöngé asszony vagyok s rakoncátlanok, büntetéséhez erőm kevés...

Zarándok: Csak az Ur sujtoló keze ne nehezedjék ezért reájuk! Negyedik szent parancsolatját mely fiak áthágják s lábbal tiporják azt, nem kerülendik el a nehéz bűnhődést. Mentse meg őket ettől az Ur irgalmassága!

(Leülnek a padokra.)

Jancsi. Mariska: (Dénesfia Pál és Dénesfia Pálné elé állanak.)

Jancsi: Nagy jó urunk s kegyes istápolónk! Ez máj szent napon köszönve-köszönjük nagyságodnak nagy, sok hozzánkvaló jóindulatát! Fizesse meg ezerszeresen az Ur Jézus nagyságodnak jóságát s áldja meg áldó kezével! (Átadja a virágcsokrot s megcsókolja Dénesfia kezét.)

Mariska: (Dénesfia Pálnéhez.) Nagy jó Asszonyunk! Áldja meg az Ur Jézus nagyságodat! Köszönjük hálás szívvvel a hoz-

zánkvaló nagy jóságát s kérjük, árassza ki nagy jó Asszonyunkra az Ur, bőséges áldását! (Átadja a csokrot s kezét csókol.)

Dénesfia Pál: (Elkeseredetten Zarándokhoz.) Kiknek csak az istállóm jutott lakhelyül s kik csak asztalom lázármozsaiból tengették nyomoru, árva életüket, azoknak ime, eszökbe jutottunk s kik mint édes gyermekeink duskálhatnak javainkban, járhatnak selyemben, bársonyban, azok im földhöz verték a nekünk szánt virágokat s ez máj szent napon is keserítik atyai szívünket! Hallod szent életű barát... ez már igen fáj! (Jancsihoz.) Fiam! Ezentul nem istállóban, de házamban a helyed s tálamban lésszen ételed!

Dénesfia Pálné: (Könnyezve öleli meg Mariskát.) S te kis árva, anyát leltél benem!

Zarándok: Kérjétek a kegyelmes Istent, hogy fordítsa meg rakoncátlan gyermekeiteknek szívét! Az Ő kegyelme végtelen s irgalma megmérhetetlen! „Kérjétek s adatik nektek, zörgessetek s megnyittatik“ — mondja az Ur!

(Balról, távolról nagy zaj, harangkongás, kiabálás.)

Hetedik jelenet.

Katona: (Dénesfia Páléhoz hasonló, de egyszerűbb öltözetben, kivont karddal berohan.) Uram! A tatárok!

Dénesfia Pál: (Megrendülten ugrik fel.) A tatárok? Fegyverre!

(Jelenlévőkön rettegés vesz erőt.)

Katona: Uram! Teméntelen sokasággal jönnek! Ellentálljunk-é?

Dénesfia Pál: (Gyors elhatározással.) Fel a hegyekbe! Meneküljön az, ki él!

Dénesfia Pálné: (Kétségbeesve tördeli a kezeit.) A gyermekeim, a gyermekeim!

Zarándok: (Dénesfia Pálnéhoz.) Bizzál asszonyom! Hol a legnagyobb a veszély, ott legközelebb vagy az Ur segítségével!

(Függöny.)

MÁSODIK FELVONAS.

(Szin: Tölgyes. Háttér, völgybe lehaladó erdős hegyoldal. Felhős égbolt. Balról tölgyfák között rejtett barlangbejárat. Előtte páfrányok, mogyoróbokrok. Lapos kőasztal és ülőkék fatuskóból. Jobbról alacsony bokrok között bejárat. Estalkonyati idő.)

Első jelenet.

Balázs: (A ruhája gyűrött, piszkos, szakadozott. Kezében egy ijjat szorongat. All jobboldaltérben és erősen kémlel fefelé.) A völgy csendes! A romok közül ugyan még füst száll fel... de fegyvereket nem látok... (Rigófütyt hallat.)

Második jelenet.

Gábor. Zoltán. Juliánka. Tünde. Pista. Miska. (Lerongyolódva, maszatosan, kétségbeesetten ellopakodik baloldali barlangbejáraton.)

Balázs: Pista! Miska! Nézzétek meg a töröket! Gábor! Ti menjetek Tündével forrásvizért! Én Zoltánnal meg Juliánkával számócát s gombát szedek...

Juliánka: Engedj engem a forráshoz, Balázs! Lázforráság égeti belsőmet! Szomjan halok!

Balázs: Na jó! Eredj te is! Ti többiek induljatok!

Pista: Miska: (Lopakolva elsurranak jobbra.)

Gábor: (Tétován néz jobbra. Balázshoz.) Még ég a falu?

Balázs: (Szomoruan.) Csak a romok füstölögnek már...

Tünde: Majd meghalok az éhségtől! Milyen jó a madaraknak, meg az állatoknak. Nekik terített asztaluk vagyon...

Zoltán: (Szomoruan.) Nekünk is volt! (Sir.)

Balázs: (Öklével törli a szemét.) Mi van jóanyánkkal s apánkkal? Elmenekülhettek-é, vagy kardélre hányta őket a tá-
tár?

Gábor: Én úgy vélem, elmenekültek...

Juliánka: S mert mi nem voltunk honn a veszedelemkor, nem birtak magukkal vinni bennünket! Ó Istenem! Én meghalok! (Síránkozik.)

(Mind pityereg.)

Balázs: (Megembereli magát.) Ne riijatok! Szedjétek össze magatokat! Hozzatok vizet s keressünk valami ennivalót, mert nem-sokára leszáll az este s akkor a duvadak elöl ismét a barlangba kell menjünk!

Tünde: Csak találhnánk ennivalót! Kéket, zöldet lát a szemem a szörnyű éhségtől s a szomjuságtól...

Harmadik jelenet.

Pista. Miska: (Lélekszakadva futnak be. Rekedt, kétségbeesett suttogással.) Embereket láttunk!

Balázs: Hol?

Pista: Ahol a török vannak! Az ösvényen kaptatnak fölfelé! Tisztán láttam, hogy nem medvék...

Balázs: A barlangba gyorsan! Valamennvien! De csöndben, pissenés nélkül! (Besietnek a barlangba, csak Gábor és Balázs maradnak künn.)

Balázs: (Gáborhoz.) Ha nyomunkra bukkannak, végünk van!

Gábor: Hát ha nem tatárok?

Balázs: Pszt! Egy szót se tovább! Te jobbról figyeij s én balról!

Balázs: (Bal oldaltérnél figyel.)

Gábor: (Jobb oldaltérbe megy s figyel.)

Balázs: (Halkan átszól.) Látsz valamit?

Gábor: Eddig semmit! (Tovább figyelnek.)

(Jobb oldalról, távolról halk énekszó. Egy fiúcska és egy leányka hangja.) Boldogasszony Anyánk, régi nagy pátrónánk..

Balázs: (Figyel, majd térdre ereszkedik és imára kulcsolja kezét.)

Gábor: (Megdöbbenve siet Balázshoz.) Mi volt ez? Hallottad?

Balázs: Csendben légy! Figyelj tovább!

(Ének erősödik és közeledik.)

Nagy insében lévén, így szólit meg hazánk!

Gábor: (Leszorított hangon. Örömmel.) Magyarok!

Balázs: Várj. Felelünk nekik! Jelt adunk! (Énekel.)

Magyarországról, Romlott hazánkról...

Gábor: (Térdreereszkedve Balázssal együtt énekel.)

Ne feledkezzél meg, szegény magyarokról!

Negyedik jelenet.

Jancsi. Mariska: (A hátukon egy nagy vándortarisznya, kezükben bot. Koldusoknak öltözve bejönnek jobbról.)

Jancsi: (Örömmel kiált, ahogy Balázst megpillantja.) Urfi! Hál' Istennek, csakhogy reátok akadtunk!

Balázs: (Örömmel megölelgeti Jancsit s Mariskát.) Jancsi! Mariska! Ó Istenem, hát ti életbenmaradtatok?

Jancsi: Isten csodálatosan megmentett bennönket! Egy rozoga ház pincéjébe bujtunk! Nem akadtak reánk a tatárok...

Gábor: (Sirásra hajló hangon.) Nem tudnátok, atyánkkal s anyákkal mi van?

Jancsi: Nem! Mikor előjövénk, élő embert már nem találunk... Csak a kőor ebek vonítottak az üszkös romok között...

Balázs: (Kétségbeesetten.) Meghaltak! (Sir.)

Mariska: Az Égben vannak! Ne sirj Balázs! A jó Isten majd csak megsegít mindnyájunkat!

Gábor: (A barlanghoz megy s háromszor fűttyent.) Itt rejteneznek a többiek! Járnak-e még a tatárok?

Jancsi: Erre nincs utjuk! Az a csapat, amelyik falunkat elpusztította, véletlenül akadt reá a hegyek között... Így mondja a Zarándok atya'...

Balázs: Hát ő él?

Mariska: Az erdőbe menekült s itt akadtunk reá pár nappal ezelőtt! Ő is keres bennötöket! Őt is megóvta a jó Isten kegyelme!

Ötödik jelenet.

Juliánka: Tünde, Zoltán, Pista, Miska. (Előjönnek a barlangból. Juliánka Mariskához szalad.) Mariska! Ó Istenem, hál' ti éltetek?

Tünde: (Ugyanugy.) Mariska!

Zoltán, Pista, Miska. (Csodálkozástól tágra nyílt szemekkel nézi Jancsit.)

Juliánka: Mi van édes szüleinkkel? Mit tudtok?

Mariska: (Vigasztalóan.) Őket magához szólította az Ur!

Juliánka: (Zokog.) Árvák vagyunk!

Tünde: (Zokog.) Meghalt az én jó anyácskám! Jaj, jaj!

Gábor: Édesapám sem fog többé adni bársouyhüvelyű kardot...

Pista: Ki süt most már neköm tejeskalácsot?

Miska: Ki fődja, varrja s mossza ki gunyámat? Ó jaj, édes egy nevelő anyám!

Mind: (Sirnak.)

Jancsi: (Együttérző szomorúsággal.) Látjátok, látjátok! Miker még életben valának jó szüleitek, nem tiszteltétek s becsültétek úgy őket, ahogy kellett volna. Emlékezzetek! Midőn virágokat kellett volna szeretetetek jeléül általadni nekik, még azt a csekély áldozatot sem tévétek meg, hanem elszöktetek... S hogy az Uristen megfosztott bennötöket a jó szülőktől, most érzitek, kik valának ők számotokra...

Balázs: Ne szólj ily kemény szavakkal, Jancsi! Ó, ha tudnád, mit érzek én most szavaid hallatára. Nagyon, nagyon megbántuk már ama rut tettünket s tennénk már jóvá, ha lehetne... de késő a bánat...

Gábor: Biz késő! (Sóhajt.) Én vagyok ebben a legbűnösebb... Én ingereltelek benneteket szökésre...

Tünde: És én! Ó bocsássatok meg nekünk!

Balázs: Jószívvel bocsánatot adunk, hiszen vélünk együtt árvák vagytok ti is.

Jancsi: Halljátok meg Zarándok atyánk üzenetét! Ha megbántátok, amit cselekedtetek, szedjétek a rét vadvirágaiból nap-szállat után egy csokorra valót! Éjnek idején, titkos uton levezelünk benneteket a pogány tatárok által feldult templom oltára elé, hol áll még a feszület! Virágjaitokat ott az oltár elé tesszitek s így kérve Isten bocsánatát, imádkoztok jó szüleitek lelki-üdvéért s hogy benneteket segéljen ki a jó Jézus szorongatástokból! Megteszitek-é?

Balázs: Ó, hát hogyne tennénk meg! Induljunk társaim! Szedjünk virágot...

Pista: De... nem jár már a tatár?

Jancsi: Nem! Nem kell rettegnetek! Zarándok atyánk a templomnál vár bennünket s onnan hosszú utra vezet mindnyájunkat, fel a messzi gömöri hegyekbe... Ott sok bujdosó s erős várak vagynak... Isten nevében induljunk tehát!

(Függöny.)

HARMADIK FELVONAS:

Templomromok. Jobbról, balról falomladékok között bejárat. A háttérben tetőnélküli csonka magas fal, melynek tetejéről üszkös gerendák merednek égne. Fölöttük holdvilág bujkál a felhők között. Középen kőoltár, minden díszétől megfosztva. Tetején a kereszt még áll. Az oltár előtt üszkös végű fadarabok. Az oltár előlapja nagy és tiszta fehér.

Első jelenet.

(Függöny felgördülte után pár pillanatig üres még a szín, majd gyermekkar éneke zendül meg a színpal mögött, de csak halkán s az ének teljes erősségű még a színre való beérkezés után sem lesz.)

Jancsi, Mariska, Juliánka, Tünde, Balázs, Gábor, Zoltán, Pista, Miska. (Imára kulcsolt kezeikben egy-egy vadvirág csokor. Halk énekszóval jönnek.)

Boldogasszony Anyánk

Régi nagy Pátrónánk stb.

(Az oltár köré térdepelnek s leborulnak.)

Magyarországról édes hazánkról,

Ne feledkezzél meg szegény magyarokról!

(Leborulva maradnak.)

Második jelenet.

Zarándok: (Belép balról. Kezével áldást oszt a térdeplő gyermekek csoportjára. Az oltár jobbsarkához megy s szembe áll a térdeplő csoporttal.) Imádkozzatok és megvigasztalást nyertek! Szegény gyermekeim, kiket ily kemény módon tanított meg a Mindenható a negyedik parancsra, ti most bizonyára szívrepesve nyujtanátok át virágaitokat a jó szülőknek, ha lehetséges volna ez... Isten másként végezte el felőletek! Tegyétek hát a rét virágait e feldult szentegyház oltárának köve elé s ajánljátok fel imáitokban Boldogasszony Anyánknak, mindannyiónk égi Édesanyjának!

Balázs: Ó szentéletű Zarándok atyánk, megbocsájtja-e vétkeinket az Isten?

Zarándok: Megtérő bűnösnek nincs pokolra utja! Aki sir megvigasztaltatik! De immáron ne sirjatok! Hosszu utra indulunk, hogy az éhenhalástól, a végpusztulástól mentsem zsenge életeteket! Mondjátok imát jó szüleitek lelkiüdvéért, kik most az Égből biztonnal megengesztelődve, szeretettel néznek le reátok. (A gyermekek mögé megy és térdre ereszkedik.)

Gábor: (Tétován néz körül. Meglátja az üszkös fadarabokat. Egvet fölvesz. Térdencsuszva az oltárköhöz megy és ezt írja oda: „IV“. Hangosan felzokog.)

(Kívül jobbról lovak patáinak csattogása, dübörgés, fegyver-

csörgés, magyar kiáltozás.) Hahó! Hahó! Elő, elő, aki él! Magyarok elő!

Zarándok: (Fölugrik Figyel. Jobbra kiinteget és kiált.) Erre, erre! Ide jertek! (Gyermekek felugrálnak és kíváncsian néznek jobbra.)

Zarándok: (Gyermekekhez.) Magyar vitézek száguldoznak erre! Megmenekültünk!

Harmadik jelenet.

Dénesfia Pál, Dénesfia Pálné, Orsolya néni: (Örömkialtással jönnek jobbról.)

Dénesfia Pál: (Kiáltva.) Gyermekeim!

(A gyermekek hangos örömujjongással szaladnak a belépőkhöz és ölelgetik őket.)

Zarándok: (Hálatelt arccal néz az égre.)

Dénesfia Pálné: (Öleli gyermekeit. Szemeit törölgeti.)

Orsolya néni: (Ugyanígy tesz.)

Dénesfia Pál: Hála a Mindenhatónak, hogy életben találhatunk benneteket! Minket is mególtalmazott ő szent Felsége! Az erdőn át egy nagy barlangba menekvénk a többi menekvőkkel.

Dénesfia Pálné: Ám szülői szívünk nem tudott nyugodni! Reménykedénk, hátha éltek s eljövénk! Jól vezérelte lépteinket az Ur!

Zarándok: Valóban... jól!

Orsolya néni: Jaj, jaj, két haszontalan lurkó! Egy édes fiaim! De szomorkodott miattatok az én anyai szívem s mily nagy most az örömem!

Gábor: (Szorongva.) És az én jó apám, hol vagyon?

Tünde: És az én jó édesanyám?

Dénesfia Pál: Atyád a tatárokkal vívott küzdelemben súlyos sebet kapott. Anyád a barlangban ápolja! Remény van fölépüléséhez!

Gábor: (Imára kulcsolt kézzel, hálatelten néz az égre.)

Tünde: (Ugyanugy.) Hála néked Boldogasszony Anyánk!

Balázs: (Dénesfia Pál elé áll.) Jó atyánk és jóságos édesanyánk! Szent fogadással fogadjuk, hogy ezentul nem feledjük el Isten szent parancsolatját s mindig jó, engedelmes gyermekek leszünk! Isten minket úgy segéljen!

Minden gyermek: (Esküre emelt kézzel.) Isten minket úgy segéljen!

Zarándok: Megáldom e helyet s megáldalak benneteket! Áldást mondok e szentelt templom oltárkövére, hogy romjaiból újra épüljön s kövéről az idő soha el ne törölhesse a bűnbánó gyermekkéz róvását! Kiket az Ur sok szenvedések árán megtanított hirdessék azoknak, kik meg nem tanulhatták a nagy parancsolatot: Tiszteld Atyádat és Anyádat!

(Függöny.)

Szent István királyunk!

Szavaló kar.

Írta: JARTAS RÓZA.

Hozzád száll szívünkben
 Legtisztább fohászuk,
 Kar: Kilencszáz év óta Te vagy
       a magyarnak
       Legszentebb imája!
       Kilencszáz év óta minden
       ünnepeden
       A Te neved áldja!
 Kar: S minél messzebbre száll
       Idők szárnya veünk:
       Annál közelebb vagy
       Király-Atyánk — nekünk.
 Kar: Ahogy lecsukódott
       Minket őrző szemed,
       S ahogy megszűnt élni
       E földön szent szived:
       Özönnel ránk szakadt
       Az árvaság gyásza!
       Siralom lett itthon
       Minden magyar háza...
 Kar: Silánnyá tiporta
       Pannonia kertjét:
       Ármányok viszálya.
       S tövéből kiszáradt,
       Sok árványos szivből:
       A há'a virága.
 Kar: Kilencszáz év óta
       Nem fogott ki könnyünk...
       Álmunkban s ébren is:
       Csak Hozzád kiáltunk!
       Kilencszáz év óta
       Mindig... mindig... mindig...
       Szabadságra vágytunk!
 Kar: Óh, azóta de sok
       Véres-harcos-könnyes,
       Nehéz utat jártunk!...
       Óh, ha újra szólnál hozzánk,

Miközöttünk járnál;
 Minden lépésedet:
 Szinaranyba vonnánk...
 Minden egy szavadat:
 Gyémántgyöngy fonállal
 Olvasónak fonnánk...
 Kar: De hisz' nem volt nekünk
       Soha más bánatunk:
       Csak — a szabadságunk
       Vesztése fáj — nagyon!
       Csak ezért: szenvedtünk!
       Szabadnak születünk!
       Uj hazára jeltünk!
       Szentelt országádsod
       Boldog utján jártunk...
 Kar: S ezer év után? — Jaj?
       Ime, újra ismét
       Sokmillió vérünk miatt:
       Más rabjai jettünk!
 Kar: Tizenhatsz Nagypéntek
       Zokog már felettünk...
       Te vagy, Ezredéve,
       Csak Te, — a Reményünk!
       Óh Szent Király-Atyánk,
       Ne hagyá elpusztulni
       Szegény magyar népünk!
 Kar: Királyi koronánk
       Helyezd föl az ősi
       Hármashegy csucsára!
 Kar: Ragyogjon föl újra
       Szent szabadság fénye,
       Cimerünk sugára:
       Áldott szent Hazánkra!
       S maradj mindörökre —
       Mária kegyével:
       Hazánk s népünk védő
       Örök Szent Király!